

1 utorak, 23.09.2008.
2 [Otvorena sjednica]
3 [Optuženi su ušli u sudnicu]
4 ... Početak u 14.19h
5 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Molim ustanite.
6 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zasjeda.
7 Izvolite sjesti.
8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, izvolite.
9 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Ja imam samo jedno
10 preliminarno pitanje vezano za svjedoka Tužilaštva Ewu Tabeau. Jučer je
11 Tužilaštvo zatražilo da se uvrsti njezin izvještaj koji je podnesen tek jučer i
12 koji je napravljen tokom vikenda i koji se nalazio na spisku 65ter. Nisu tražili
13 uvrštavanje osnovnog izvještaja iz 2001. Ja sam pokušao da uporedim ta dva
14 izvještaja i našao sam neke razlike, neke raskorake. U stvari, za pripremu
15 unakrsnog vremena /?ispitivanja/ potrebno mi je dodatno vrijeme, zato što je to
16 ovo sasvim nova metoda i novi izvještaj.
17 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Groome, znam da ste se Vi
18 ovim bavili, da li ste u poziciji da odgovorite?
19 G. GROOME: [simultani prevod] Koliko sam ja shvatio, gospođa Marcus će
20 raditi s jednim od svjedoka danas popodne. Kol'ko sam ja shvatio, taj novi
21 izvještaj je nešto št... U stvari, nijedan od zaključaka se nije promijenio, već
22 su samo novi podaci nedavno postali raspoloživi, pa su ti izvori podataka
23 ažurirani. Nijedan od njenih zaključaka - gospodin Čepić to može reći - se nije
24 ni na koji način promijenio, već naprosto ažuriranje nekih podataka se pojavilo
25 zbog nekih novih podataka.
26
27
28
29
30

1 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, ako sam Vas točno
2 shvatio, Vi ste izvršili usporedbu između novog ažuriranog izvještaja i onog
3 starog iz 2001. i našli ste raskorake.

4 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Tako je, časni Sude. U stvari, ja nisam za
5 kratko vrijeme mogao izvršiti poređenje, ali koliko sam shvatio do sada, postoje
6 različiti izvori, postoje neke razlike i neki raskoraci. Ali da bih kompletirao
7 svoju usporedbu, treba mi dodatno vrijeme.

8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Znači, Vaš je osnovni problem što
9 trebate dodatnog vremena?

10 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Tako je.

11 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Jer mi smo pretpostavili da ćemo
12 imati unakrsno ispitivanje sutra.

13 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Da.

14 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Sada imamo svjedoka u četvrtak i
15 vrlo je važno da taj svjedok svjedoči u četvrtak, koliko sam shvatio.

16 Gospodine Groome.

17 G. GROOME: [simultani prevod] Da, časni Sude. Ja obnavljam svoj zahtjev
18 da se u četvrtak bavimo tim svjedokom, koji će početi i završiti istoga dana.

19 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, ako Vi imate taj
20 izvještaj i ako možete naći razlike, zašto Vam onda treba još vremena ako ste
21 već te raskorake našli?

22 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Časni Sude, jučer je objelodanjena nova
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ažurirana verzija izvještaja. Ja nisam to mogao završiti za svega par sati. Kao
2 što sam rekao, nisam mogao završiti svoju usporedbu između ta dva materijala. I
3 pored toga, jučer smo... Tužilaštvo je tražilo usvajanje dvije nove tabele koje
4 sadržavaju imena nestalih lica. To je, također, novi materijal.

5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Groome, ja vidim da imate
6 još tri svjedoka predviđena za ovu sedmicu, 23., 24. i 25-og.

7 G. GROOME: [simultani prevod] Jedan od ovih svjedoka je onaj svjedok
8 gdje smo podnijeli zahtjev za *subpoenu* i to više nije u mojim rukama, tako da ne
9 znamo da li je svjedok dobio taj poziv i da li će doći u Hag. Ne znam da li je
10 svjedok možda već tu. Možda će nam predstavnik Suda reći, odnosno reći Vijeću da
11 li je vjerojatno da će se VG-17 pojaviti ovaj tjedan.

12 [Pretno vijeće i sekretar se savjetuju]

13 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Naš sekretar nema nikakvih
14 informacija zasada, ali očekuje da će ih uskoro dobiti.

15 [Sudije vijećaju]

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepić, kada gospođa Marcus
17 bude stigla, a ona je mnogo bolje upoznata sa svime ovim, onda ću se time
18 pozabaviti.

19 Ima li šta drugo administrativne ili proceduralne prirode?

20 G. GROOME: [simultani prevod] Ne, časni Sude.

21 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Onda ćemo uvesti svedoka.

22 [Svjedok je ušao u sudnicu]

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SVJEDOK: JOHN CLARK [nastavak]
2 [Svjedok odgovara putem prevodioca]
3 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite sest. Doktore Clark, i
4 dalje Vas obavezuje svečana izjava koju ste juče dali.
5 Gospođo Mazzocco, Vi ste završili sa svojim glavnim ispitivanjem?
6 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod] Mislim da bi Odbrana Sredoja Lukića
7 trebala sada da nastavi sa svojim unakrsnim ispitivanjem.
8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, izvolite onda.
9 PREVODITELJICA: Mikrofon.
10 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ah da, gospodin Dieckmann. Da.
11 G. DIECKMANN: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.
12 Unakrsno ispituje g. Dieckmann:
13 [Branilac ispituje putem prevodioca]
14 P: Dobar dan, gospodine Clark.
15 O: Dobar dan.
16 P: Ja sam Jens Dieckmann i ja branim Sredoja Lukića kao ko-branilac. Vaš
17 izveštaj P122 ne tiče se direktno našeg klijenta, stoga bih Vam postavio samo
18 par pitanja pojašnjenja radi.
19 O: U redu.
20 P: Gospodine, kada ste vodili obdukcije, da li ste imali ikakva
21 objašnjenja u pogledu toga kada su te osobe stradale?
22 O: Osim one informacije koje smo dobili, a to je da su stradali negde
23 oko 1992. godine, ništa drugo.
24 P: Da li ste imali ikakvih indicija u pogledu toga koliko dugo su ta
25 tela bila pokopana?
26 O: Ne, ništa precizno.
27
28
29
30

1 G. DIECKMANN: [simultani prevod] Moliću da se prikaže dokazni predmet
2 P122. Hvala.

3 P: Zanima me 2. paragraf. Pročitaću samo prvu rečenicu kako bi svima
4 bilo jasno na šta se pozivam. Dakle: "Bili smo obavješteni da se navodno radi o
5 telima osoba ubijenih u ili oko Višegrada u leto 1992. godine, uključujući i
6 osobe koje su streljane na mostu i bačene sa mosta. Njihova tela su završila u
7 reci Drini, koja ih je nosila oko 20 kilometara nizvodno do mesta gde se reka u
8 velikoj krivini odvajava ka Žepi. Ovde je lokalno stanovništvo izvuklo tela iz
9 vode i sahranilo ih na pošumljenom području nedaleko odatle. Uglavnom su
10 sahranjeni u pojedinačne grobnice, svaka od kojih je obeležena drvenim stupcem
11 na kojemu je izrezbaren broj ili ime. Osam godina kasnije, u vreme ekshumacije,
12 ova lokacija je nazvana Slap 1."

13 Dakle, gospodine Clark, da li bi bilo ispravno reći da pre nego što ste
14 pristupili obdukcijama, da ste već raspolagali informacijama na osnovu kojih su
15 ta tela bila u zemlji ukopana već nekih 8 godina?

16 O: Da, to su bile, u suštini, informacije kojima sam ja raspolagao.

17 Ono što sam ja hteo da kažem je da sam dobio informaciju da su te osobe
18 bile ubijene otprilike pre osam godina, a može se izvući zaključak da su bile
19 ukopane otprilike u isto vreme.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: U redu. Hvala. Dakle, bilo šta što ste Vi nezavisno primetili, da li
2 protivureći toj pretpostavci?

3 O: Ne.

4 P: A pre nego što ste pristupili obdukcijama, da li ste dobili nekakve
5 informacije od istražitelja koji rade za Međunarodni krivični sud ili za lokalne
6 vlasti?

7 O: Dobili smo jedan informativni dokument od lokalnog sudije,
8 kantonalnog sudije.

9 P: A onda bi se moglo reći da ste bili u opštem smislu reči obavešteni o
10 tome u kojima su okolnostima ove žrtve stradale, pre nego što ste pristupili
11 obdukciji?

12 O: Da. Uopšteno govoreći, jesam.

13 P: Imam utisak da govorim brzo. Dakle, Vi niste pristupili ovim
14 slučajevima potpuno otvorenog duha, kao potencijalnim žrtvama, na primer, borbe,
15 već ste im pristupili kao žrtvama navodnih egzekucija, zar ne?

16 O: Pa znate šta, ja sam profesionalac i mislim da mogu da očuvam
17 nezavisan pristup. To nije teško. I ako se naiđe na neke dokaze koji ukazuju na
18 to da se radi o žrtvama koje su nastradale u borbi, u smislu da smo, na primer,
19 našli čaure ili municiju u blizini tih tela, takvi dokazi te prirode bi svakako
20 bili zavedeni i uneseni u izveštaj.

21 P: Dakle, po Vašem mišljenju, veća je bila verovatnoća da se radilo o
22 osobama koje su bile žrtve navodnih pogubljenja, za razliku od žrtava koje su
23 stradale u borbi?

24 O: Da-da, zato što nismo naišli ni na kakve stvarne dokaze koji bi
25
26
27
28
29
30

1 ukazivali na to da su te osobe bile vojna lica.

2 P: Vi zapravo ne znate koliko dugo su ta tela koja ste iskopali tamo
3 bila sahranjena?

4 O: Ne, to ne znam. Ne znam s preciznošću.

5 P: I zapravo Vi i ne znate... Vi zapravo i ne znate da li su ta tela
6 ikoliko vremena provela u vodi pre nego što su bila pokopana?

7 O: Ne, ja to nisam mogao da utvrdim sa preciznošću. Ja tu ne mogu ništa
8 reći. Promene koje nastupaju na telu usled boravka u vodi uglavnom se dešavaju
9 na koži i na mekim tkivima, a toga nije bilo.

10 P: Dakle, da li mogu zaključiti, na osnovu Vašeg pregleda i obima
11 pregleda kojim ste pristupili, bilo je jednako verovatno, po Vama, da tela
12 nikada nisu bila u Drini, nikada nisu bila u vodi?

13 O: Da, to je sasvim moguće.

14 P: U redu.

15 G. DIECKMANN: [simultani prevod] Onda nemam više pitanja. Hvala Vam.

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine Dieckmann.

17 Da li ima dodatnih pitanja, gospođo Mazzocco?

18 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod] Da, časni Sude. Hvala Vam.

19 Dodatno ispituje gđa Mazzocco:

20 [Tužiteljica ispituje putem prevodioca]

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 P: Gospodine Clark, jeste li na telima našli neke lične predmete?
- 2 O: Da, neke jesmo.
- 3 P: Jeste li na telima našli odeću?
- 4 O: Većina tela je bila obučena.
- 5 P: Da li ste na njima našli vojnu odeću?
- 6 O: Ne.
- 7 P: Da li ste na telima našli vatreno oružje ili...
- 8 O: Nisam razumeo poslednje pitanje.
- 9 P: Da li ste našli na telima vatreno oružje ili metke?
- 10 O: Ne sećam se da smo našli bilo kakvo vatreno oružje, ako se ne varam.
- 11 A čini mi se da smo kod jedne žrtve iz lokaliteta Slap 2 našli tri metka.
- 12 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod] Možemo li prikazati 7. stranicu
- 13 dokaznog predmeta P122?
- 14 SVJEDOK: [simultani prevod] Mislim da mi je jasno šta želite da mi
- 15 pokažete. Ja sam konkretno rekao ovde da nijedna od žrtava nije nosila vojnu
- 16 odeću, niti je imala vatrenog oružja ili metaka pri sebi. E sad, nakon što sam
- 17 ponovo pregledao dosijee, mogu da kažem da je zapravo u grobnici Slap 2 na
- 18 jednom od tela nađeno, ako se dobro sećam, tri metka. E sad, da li su ti meci
- 19 pripadali tom telu ili ne, ja to ne znam. U svakom slučaju, meci su bili u
- 20 grobnici.
- 21 P: Šta hoćete reći, da su meci bili u odeći tog tela ili u samom telu?
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 O: Ne, ne. Meci nisu bili upotrebljeni, ali su bili u grobnici pored
2 tela, ne nužno uz telo.

3 P: U redu. Hvala. A koliko dugo treba da se telo pretvori u kostur, da
4 od njega ne ostane ništa osim kostiju?

5 O: Pa, zavisi od toga gde se nalazi telo. Ako je telo na otvorenom,
6 zavisiće onda od vazduha, od godišnjeg doba, od životinja, od insekata. I
7 recimo, u takvim okolnostima vani, telo može da se pretvori u kostur za svega
8 šest do sedam nedelja, ali može potrajati i duže. Ako se telo nalazi u vodi,
9 onda će biti potrebno više vremena da se telo raspadne i da se pretvori u
10 kostur. A ako je telo zakopano, onda treba još više vremena.

11 Dakle, nemoguće je odgovoriti na Vaše pitanje. Ja sam video tela koja su
12 se pretvorila u kostur u svega osam nedelja ili šest nedelja, zapravo, ali je
13 bilo i tela koja smo videli u drugim grobnicama, na drugim lokalitetima, dok sam
14 radio na Balkanu, koja su bila zakopana tokom jednakog vremenskog perioda, a da
15 su pritom imale još uvek veliku količinu mekih tkiva.

16 P: Recite nam da li su nekakve pravosudne vlasti bile prisutne tokom
17 ekshumacija.

18 O: Ja mislim da je to bio slučaj u vezi sa Slapom 2.

19 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Čepiću.

20 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Kako bismo ubrzali postupak, ja mislim da
21 smo odgovor na ovo pitanje već dobili, a neka od pitanja koja se sada
22 postavljaju mi liče na novo glavno ispitivanje.

23 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Odakle ovo pitanje?
24
25
26
27
28
29
30

1 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod] Juče tokom unakrsnog ispitivanja
2 sugerisano je da je možda došlo do pogrešnog rukovanja telima i da je... i da
3 ona nisu doneta u mrtvačnicu onako kako je trebalo.

4 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu. Nastavite.

5 SVJEDOK: [simultani prevod] Dakle, prilikom ekshumacije tela na Slapu 2,
6 a to mogu da kažem jer sam ja lično bio prisutan, tu se nalazio jedan sudija,
7 lokalni sudija. Što se tiče ekshumacije tela na Slapu 1, ne znam ko je bio
8 prisutan, ali pretpostavljam da je i tamo trebalo da bude neki sudija.

9 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod]

10 P: A da li je bilo pravosudnih vlasti prisutnih u vreme identifikacije
11 tela?

12 O: Mislim da jeste. Mislim da je čak taj isti sudija bio prisutan, bar
13 neko vreme.

14 P: A vratimo se sada na identifikaciju tela 361. To je dokazni predmet
15 P124, identifikacija Osmanagića. Možete li nam objasniti gde je ona obavljena?

16 O: Koliko se ja sećam, mi smo radili u mrtvačnici u Visokom. A ta
17 mrtvačnica je bila u sklopu lokalnog groblja i pogrebnog zavoda, tako da smo mi,
18 zapravo, kada smo vraćali tela, morali smo tu, na to isto mesto da ih vratimo, a
19 identifikacija je obavljena na krovu mrtvačnice.

20 P: Hvala Vam.

21 GĐA MAZZOCCO: [simultani prevod] Nemam više pitanja.

22 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Hvala Vam, doktore. Vaše svedočenje

23

24

25

26

27

28

29

30

1 je završeno. Hvala Vam što ste došli na Sud. Možete napustiti sudnicu.

2 SVJEDOK: [simultani prevod] Hvala.

3 [Svjedok se povlači]

4 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Naredni svedok.

5 G. GROOME: [simultani prevod] Naredni svedok Tužilaštva je Mirsad
6 Tokača.

7 G. ČEPIĆ: Časni Sude, uz Vašu dozvolu, samo za potrebe zapisnika, mi
8 smatramo da ne vidimo relevantnost svedočenja ovog svedoka, jer isti nije
9 očevidac događaja za koje je vezana optužnica u ovoj pravnoj stvari ili ono što
10 bi se reklo *hearsay witness*. Hvala.

11 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Meni nije jasno zbog čega Vi to
12 kažete, jer mi prihvatamo dokaze iz druge ruke (*hearsay evidence*) u ovom našem
13 pravosudnom sistemu.

14 G. GROOME: [simultani prevod] Dok čekamo na svedoka, zamolio bih
15 Pretresno veće da posveti pažnju jednom pitanju, kako bismo ubrzali rad sa
16 svedocima za koje je Tužilaštvo dostavilo zahteve za njihovo dodavanje na spisak
17 svedoka. Primećujem da smo mi danas dostavili neredigovane izjave svih svedoka,
18 bez obzira što Pretresno veće još uvek nije donelo svoju odluku. To smo učinili
19 samo zato da bi oni bili upoznati sa identitetom svedoka na vreme, uz jedan
20 izuzetak, a to je da mi tražimo da se rediguje jedna od izjava profesora
21 Markovića.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Dakle, pitanje koje bih postavio Pretresnom veću je da u pogledu
2 zaštitnih mera zahtev dostavimo usmeno i da to Pretresno veće reši odmah, pre
3 nego što svedok počne da svedoči, umesto da dostavljamo pisane podneske.

4 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Čepiću.

5 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Mi nismo primili nikakve materijale koji se
6 tiču svedoka, a cenjeni kolega Groome može da me podseti. Ne vidim na spisku ime
7 profesora Markovića. Hvala Vam.

8 G. GROOME: [simultani prevod] Možda dokumenti još nisu došli do Vas, jer
9 ja sam jutros dao uputstvo da Vam se ta dokumenta danas obelodane. Dakle, možda
10 ćete ih dobiti do kraja dana. Ako bude ikakvih problema, ja ću Vam rado izaći u
11 susret.

12 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Ispričavam se što prekidam, ali ko je
13 profesor Marković? Nikada ranije to ime nisam čuo niti vidio na spisku svjedoka.

14 G. GROOME: [simultani prevod] Niti sam i ja, časni Sude. Možda se u toj
15 izjavi spominje neki svjedok, možda je objelodanjeno prema pravilu 68, ali bilo
16 bi mi drago da pogledam bilo koju od izjava sa gospodinom Čepićem tokom pauze i
17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 da razjasnim što god nije jasno vezano za samu izjavu.

2 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Nema nikakvog problema da pokrenete
3 pitanje zaštitnih mjera usmeno.

4 G. GROOME: [simultani prevod] Zahvaljujem. Kad smo na ovoj temi, ja sam
5 još jedanput razgovarao sa Zehrom Turjačanin, da potvrdim da je doista njena
6 želja da svjedoči javno i ona je danas potvrdila da je njezina želja da nema
7 nikakve zaštitne mjere, tako da sada zvanično tražim da se ta odluka izmijeni,
8 kako bi ona svjedočila javno i na otvorenoj sjednici bez pseudonima.

9 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Tako će biti učinjeno. Molim da se
10 dovede svjedoka.

11 [Svjedok je ušao u sudnicu]

12 SVJEDOK: MIRSAD TOKAČA

13 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Molim da svjedok dâ svečanu izjavu.

14 SVJEDOK: Svečano izjavljujem da ću... da ću govoriti istinu, cijelu
15 istinu i ništa osim istine.

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite sjesti. A Vi možete početi,
17 gospođo tužilac.

18 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

19 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospođa Friedman, znači.

20 Ispituje gđa Friedman:

21 [Tužiteljica ispituje putem prevodioca]

22 P: Molim Vas da za zapisnik kažete svoje ime i prezime.

23 O: Ja sam Mirsad Tokača, rođen u Sarajevu 28.07.1954. godine.

24 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Časni Sude, mi ćemo danas tražiti
25
26
27
28
29
30

1 uvrštavanje tri video isječka vezano za ovog svjedoka, a svjesna sam ograničenja
2 vremenskog za svjedoka po pravilu 92ter. Ovaj je svjedok već na tri suđenja u
3 ovom Sudu svjedočio. Ja bih željela podnijeti zahtjev da ga vodim kroz
4 informacije vezano za njegove lične podatke.

5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.

6 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod]

7 P: Gospodine Tokača, ja ću sada sažeti Vaše obrazovanje i profesionalnu
8 prošlost, pa ćete mi reći.

9 Vi ste studirali na Univerzitetu u Sarajevu, gdje ste dobili diplomu iz
10 političkih nauka. I isto tako ste studirali pravo i ekonomiju. Prije rata u
11 Bosni i Hercegovini, prvo ste radili kao novinar, zatim kao analitičar socijalne
12 politike i socijalne dobrobiti, a konačno o finansijskom marketingu i trgovini.

13 Na početku rata, počeli ste raditi za Državnu komisiju za prikupljanje
14 činjenica o zločinima u Bosni i Hercegovini. Ta regionalna organizacija je
15 ustanovljena u aprilu 1992. Prvo ste počeli kao dobrovoljac, a zatim je od Vas
16 zatraženo da postanete sekretar te komisije, što znači da ste Vi i njome
17 rukovodili u avgustu 1992.

18 Da li sam to sve rekla tačno?

19 O: Da, sve je tačno.

20 P: Sljedeće što uraditi jeste sumiranje aktivnosti komisije, pa ću Vas
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 na kraju pitati da li je i to tačno.

2 Državna komisija o prikupljanju činjenica o ratnim zločinima je
3 prikupila sve moguće informacije o ratnim zločinima koji su počinjeni protiv
4 svih nacionalnosti, koristeći izjave svjedoka, audiosnimke i videosnimke kad god
5 je to bilo moguće. Rad je vođen u Sarajevu, kao i na terenu gdje su mogle da se
6 naprave dodatne prostorije. Svi dokazi su dovedeni nazad u centralni ured u
7 Sarajevu, gdje su bili organizirani, analizirani i arhivirani.

8 Da li je to tačno?

9 O: Da.

10 P: I na kraju, željela bih da Vas pitam nešto o Vašem profesionalnom
11 radu nakon državne komisije.

12 2003. godine Vi ste osnovali centar za istraživanje i dokumentaciju i Vi
13 ste predsjednik te institucije. Ovaj centar za istraživanje i dokumentaciju
14 djeluje nezavisno od Vlade i angažiran je u raznim projektima, uključujući
15 projekt o ljudskim gubicima, kako je rečeno, i bosanskoj knjizi mrtvih.

16 Da li sam to tačno rekla?

17 O: Da.

18 P: Gospodine Tokača, šta se dogodilo sa arhivama državne komisije?

19 O: Pa vidite, mi smo se u jednoj... prilično dugom periodu suočavali sa
20 snažnim problemima pritisaka i nedostatka sredstava za rad državne komisije za
21 ratne zločine. Naime, poslije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, u

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 organe vlasti su, nažalost, ulazili i ljudi koji su bili duboko upleteni u ratne
2 zločine i zločine protiv čovječnosti - jedan od njih je i nedavno osuđen ovdje,
3 gospodin Krajišnik - tako da mi nismo mogli praktično normalno da radimo. I ja
4 sam podnio ostavku 2003. godine jer nismo imali, jednostavno, sredstava za rad.
5 Formirao sam ovaj institut, odnosno centar za istraživanje ratnih zločina, na
6 neki način želeći se posvetiti ovom poslu dugoročno i nastaviti ono što smo mi i
7 započeli u okviru državne komisije. Sva dokumentacija koja je, na žalost,
8 prest... o kojoj se je država prestala brinuti, ostala je u posjedu Istraživačko
9 dokumentacionog centra. Mi smo je dakle potpuno fizički i na svaki drugi način
10 zaštitili...

11 P: Molim Vas da govorite malo sporije. Mislim da čak brže od mene
12 govorite.

13 SVJEDOK: [simultani prevod] Oprostite. Zaista mi je žao. Žao mi je,
14 pokušat ću da poštujem ono što treba.

15 O: [na B/H/S-u] Dakle, kompletna dokumentacija koju smo sakupljali više
16 od 10 godina je potpuno zaštićena, sačuvana. I mi smo gotovo u istom kapacitetu
17 nastavili poštovati zahtjeve svih pravosudnih organi... organa i organizacija
18 koji su bili zainteresovani za tu dokumentaciju, a to je uključivalo ovaj
19 Tribunal, i to uključuje i ovog časa i u budućnosti će uključivati rad našeg
20 Specijalnog vijeća za ratne zločine koje je formirano u Sarajevu i radi u zadnje
21 tri godine.

22 P: Hvala. Znači, ta dokumentacija Državne komisije za prikupljanje

23
24
25
26
27
28
29
30

1 ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, dakle gdje se sada ti dokumenti nalaze?

2 O: Oni se nalaze u arhivi Istraživačko dokumentacionog centra u
3 Sarajevu.

4 P: Gospodine Tokača, da li se sjećate da ste svjedočili u predmetu
5 *Vasiljević* 21. septembra 2001?

6 O: Da, dobro se sjećam. Bilo je to isto, ovaj, autentifikacija određenih
7 video-snimaka koje smo mi tada posjedovali. Da-da, sjećam se.

8 P: Da li ste imali priliku da pročitate to svjedočenje na jeziku koji
9 razumijete?

10 O: Jesam.

11 P: Znam da danas govorite na B/H/S-u, ali da uđe u zapisnik, Vi ste
12 mogli da to svjedočenje razumijete i na engleskom?

13 O: Da, ja potpuno razumijem engleski, ja govorim engleski jezik, ali u
14 ovakvim prilikama ja ne želim ostaviti nijedan mogući prostor za
15 misinterpretaciju ili za bilo šta što nije u skladu sa mojim poznavanjem mog
16 maternjeg jezika. Ali sam potpuno... potpuno razumijem sve ono što se piše na
17 engleskom jeziku.

18 P: Da li je to Vaše svjedočenje bilo tačno?

19 O: Da.

20 P: Ako bih Vam ja postavila ista pitanja danas, da li biste dali iste
21 odgovore?

22 O: Ne znam da li bi oni bili potpuno istim riječima iskazani, ali
23 suština bi sigurno bila potpuno ista.

24

25

26

27

28

29

30

1 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Časni Sude, Tužilaštvo bi željelo da
2 predloži dokaz 65ter 56. To je izjava gospodina Tokače, svjedočenje gospodina
3 Tokače u predmetu *Vasiljević*.

4 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Uvrštava se.

5 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] To će biti P127, časni Sude.

6 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Zamolila bih poslužitelja da se
7 prebacimo na *Sanction* sistem. I ako bi gospodin Van Hooydonk mogao da pozove
8 65ter dokument 193.1, ali da ga još ne počne puštati.

9 P: Da li vidite ovaj prvi snimak sa video-snimka ispred Vas?

10 O: Ja imam sliku, al' ona je zamrznuta.

11 P: Možete li nam reći da li je to video koji ste imali priliku vidjeti
12 od dolaska u Hag?

13 O: Da. Da.

14 P: Šta je on?

15 O: Ovo je jedan od izbjegličkih centara za koji ja nisam ut...utvrdio
16 lokaciju. Pretpostavljam da bi se mogao nalaziti negdje u okolini Zenice, ali
17 nisam potpuno siguran u to. Ali očigledno je da se radi o nekom izbjegličkom
18 mje... pro...prostoru u koji su smještene izbjeglice.

19 P: Da li je Istraživačko dokumentacioni centar dao ovaj video Uredu
20 tužilaštva?

21 O: Da. Na Vaš zahtjev, mi smo obezbijedili ovaj snimak i Vi ga imate na
22 dispoziciji.

23 P: Kako ste Vi došli prvobitno do tog video-snimka?

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa vidite, to bi mi... to zahtijeva da Vam objasnim otprilike način
2 na koji smo mi radili. Mi smo pokušavali, naravno, da poštujemo određene
3 standarde u prikupljanju činjenica o počinjenim zločinima u Bosni i Hercegovini.
4 Izradili smo jednu vrlo iscrpnu metodologiju rada, koja je sadržavala i uputstva
5 kako će se ti poslovi raditi. Naravno, metodologije su uvijek upitne i njihova
6 implementacija ukoliko ne posjedujete sve neophodne uslove za implementaciju
7 takve metodologije, ako nemate na terenu sve neophodne kadrove, ako niste u
8 stanju... ako niste u stanju...

9 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Samo trenutak. Govorite suviše brzo
10 i prevodioci imaju problema da drže korak s Vama.

11 SVJEDOK: Okay. Dakle, možete kreirati idealnu metodologiju, ali ako na
12 terenu ne postoje ljudi koji će implementirati takvu vrstu metodologije, onda je
13 vrlo teško obezbijediti visoke standarde prikupljanja dokumentacije. Tako da smo
14 mi jednostavno svugdje gdje smo mogli da implementiramo tu metodologiju, mi smo
15 je striktno implementirali.

16 Na drugoj strani... Jer Vi morate znati da smo mi radili u potpuno...
17 izuzetno teškim uslovima; komisija je bila locirana u Sarajevu, Sarajevo je bilo
18 potpuno okruženo. I mi smo svim mogućim oblicima komunikacije sa ljudima na
19 terenu i instrukcijama da ako ne mogu da primjenjuju metodologiju, ne samo oni

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 koji su profesionalno bili ili volonterski angažirani na ovom poslu, da bilo
2 koji građanin koji posjeduje bilo koju vrstu foto, audio ili video tehnike, da
3 pokuša registrirati ono što se događa i ono u što imaju uvida.

4 P: Hvala Vam, gospodine Tokača. Hvala.

5 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Zamolila bih da nakratko pređemo na
6 poluzatvorenu sjednicu.

7 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.

8 [Poluzatvorena sjednica]

9 (redigovano)

10 (redigovano)

11 (redigovano)

12 (redigovano)

13 (redigovano)

14 (redigovano)

15 (redigovano)

16 [Otvorena sjednica]

17 (redigovano)

18 (redigovano)

19 (redigovano)

20 (redigovano)

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 (redigovano)

2 (redigovano)

3 (redigovano)

4 (redigovano)

5 (redigovano)

6 [Poluzatvorena sjednica]

7 (redigovano)

8 (redigovano)

9 (redigovano)

10 (redigovano)

11 [Otvorena sjednica]

12 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Ponovo smo na javnoj sjednici.

13 [Gleda se video-snimak]

14 "NEPOZNATI GOVORNIK 1: ... Jelačići, Barimo, Miloševići, Crni Vrh i
15 ostala mjesta koja se nalaze u okolini Višegrada. Zločinci su istjerali bacajući
16 otrove, istjerali su ih prema ovim planinskim krajevima, gdje je u bjekstvu, u
17 masovnom bjekstvu, oko 2.000 izbjeglica se nalazi u bjekstvu po vrletima i
18 šumama i stijenama. Ova prva grupa koja je naišla, dočekujemo... očekujemo tih
19 iz... dolazak i drugih koje se nalaze na putu. Svjedočenja su katastrofalna. U
20 selu Barimu, prema prvim izvještajima koji dolaze sa terena, poklato je 27
21 nevinih žrtava, žena, djece i staraca i svih onih koji nisu uspjeli da izbjegnu.
22 Gumenim čamcima preko Drine četnici su se prebacili na lijevu stranu Barima i
23 Miloševića...

24 NEPOZNATI GOVORNIK 2: To mu je prvi put da se slika u životu.

25 NEPOZNATI GOVORNIK 3: Će si Mehmede?

26 NEPOZNATI GOVORNIK 4: Merhaba Ibrahimaga.

27 NEPOZNATI GOVORNIK 3: Merhaba.

28 NEPOZNATI GOVORNIK 4: Šta ima?

29 NEPOZNATI GOVORNIK 3: Dobro je kako si. Kako ide, Ešrefe, bolan, jesi
30 živ?

1 NEPOZNATI GOVORNIK 5: Evo živ sam.
2 NEPOZNATI GOVORNIK 3: Āe ti je babo?
3 NEPOZNATI GOVORNIK 5: U Kaošticama gore.
4 NEPOZNATI GOVORNIK 6: Ne, mi smo iz /nerazgovijetno/ otišli u Crni Vrh.
5 NEPOZNATI GOVORNIK 7: Ali sve narod /?iz Rogatice ide/.
6 NEPOZNATI GOVORNIK 6: Pa ide iz /nerazgovijetno/ Crni Vrh, Jelača,
7 Barimo, Miloševići, /?Bršljanice/, Āakari...
8 NEPOZNATI GOVORNIK 8: Kamerman, kutija cigara - noŹ.
9 NEPOZNATI GOVORNIK 9: Kol'ko je sati?
10 NEPOZNATI GOVORNIK 10: Pa eto, ovaj, išli smo od 9.30h pa evo do podne,
11 znači oko 13-14 sati."
12 GĀA FRIEDMAN: [simultani prevod] Imamo još jedan isjeĀak iz ovog videa,
13 a za taj bih zamolila da se ne emitira javno, pa bih zamolila poluzatvorenu
14 sjednicu.
15 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu.
16 [Poluzatvorena sjednica]
17 (redigovano)
18 (redigovano)
19 (redigovano)
20 (redigovano)
21 (redigovano)
22 (redigovano)
23 (redigovano)
24 (redigovano)
25 (redigovano)
26 (redigovano)
27 (redigovano)
28 (redigovano)
29 (redigovano)
30

1 (redigovano)
2 (redigovano)
3 (redigovano)
4 (redigovano)
5 (redigovano)
6 (redigovano)
7 (redigovano)
8 (redigovano)
9 (redigovano)
10 (redigovano)
11 (redigovano)
12 (redigovano)
13 (redigovano)
14 (redigovano)
15 (redigovano)
16 (redigovano)
17 (redigovano)
18 (redigovano)
19 (redigovano)
20 (redigovano)
21 (redigovano)
22 (redigovano)
23 (redigovano)
24 (redigovano)
25 (redigovano)
26 (redigovano)
27 (redigovano)

28 [Otvorena sjednica]

29 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Ponovo smo na javnoj sjednici, časni

30 Sude.

1 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod]
2 P: Vidite li ovaj zamrznuti snimak na videu pred sobom?
3 O: Da.
4 P: Jeste li imali priliku da pogledate taj video od dolaska u Hag?
5 O: Jesam.
6 P: Šta se nalazi na tom videu, ukratko samo?
7 O: Mapa Bosne i Hercegovine sa fokusi... sa fokusom na Višegrad. I
8 kol'ko se sjećam ovo je televizijski izvještaj iz Višegrada.
9 P: Da li je Istraživačko dokumentacioni centar ovo dao Tužilaštvu?
10 O: Da. Da.
11 P: Da li opisuje Višegrad u vrijeme kada je preuzet?
12 O: Da. To je otprilike, baš se dobro sjećam, gdje su uži... što se tiče
13 ovog snimka, jer je ovo...
14 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepić.
15 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Mislim da je do sada bilo mnogo sugestivnih
16 pitanja.
17 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Molim Vas, vodite računa o tome.
18 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Da, časni Sude.
19 Sada bih zamolila da se prikaže taj video.
20 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da, izvolite.
21 [Gleda se video-snimka]
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod]
2 P: Gospodine Tokača, možete li mi reći kada je snimljen ovaj video?
3 O: Ovo je... Ja tačan datum ne znam. Znam sigurno potpuno da je to bila
4 druga polovina aprila 1992. godine.
5 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Zamolila bih da se ovo uvrsti u spis.
6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.
7 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] To će biti P130, časni Sude.
8 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] To nije vezano za moj predmet, ali bih
9 želio da pokrenem pitanje da ovaj video sadrži različite snimke iz dve različite
10 kompanije. Jedna je sarajevska, jedna je beogradska televizija i to je sasvim
11 drukčije, a posebno je bilo drukčije u tom vremenskom periodu.
12 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Možemo o tome pitati svjedoka.
13 SVJEDOK: Ja govorim i...
14 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Samo trenutak.
15 [Sudije vijećaju]
16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ne želimo ništa više o ovome da
17 čujemo. Jeste li završili onda sa svojim ispitivanjem?
18 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Nemam više pitanja.
19 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu. Gospodine Alarid.
20 G. ALARID: [simultani prevod] Samo kratko, časni Sude. I hvala Vam.
21 Unakrsno ispituje g. Alarid:
22 [Branilac ispituje putem prevodioca]
23 P: Gospodine Tokača, dobar dan.
24
25
26
27
28
29
30

1 O: Dobar dan.

2 P: Ja se zovem Jason Alarid i predstavljam Milana Lukića. Želio bih da
3 razgovaramo malo o Vašem istraživanju i o Vašoj profesionalnoj prošlosti.

4 Da li bi se moglo reći da ste Vi bili aktivista koji je bio aktivist i
5 prije rata...

6 O: Ne razumijem.

7 P: ... koji je počeo da se bavi time prije rata? Znači, rat je
8 promijenio Vašu karijeru i Vi ste postali aktivista.

9 O: Rat jeste promijenio moju karijeru, radikalno je promijenio moju
10 karijeru, ali ja nisam bio aktivista. Pojam aktiviste podrazumijeva sasvim nešto
11 drugo. Ne razumijem u kom smislu tumačite pojam "aktivista".

12 P: Neću podrazumijevati da ste bili pristrani u odnosu na jednu ili
13 drugu stranu, ne to, nego ste naprosto našli nešto što Vam je bilo blisko i Vi
14 ste krenuli tim putem. Zar to nije tačno?

15 O: Jednostavno, ja ne razumijem na što... šta želite sugerisati time.

16 P: Kada ste... Vi ste osnovali tu organizaciju, je li tako, tu Komisiju
17 za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima?

18 O: Ne, nisam ja osnovao tu komisiju. Komisiju je osnovalo Predsjedništvo
19 Republike Bosne i Hercegovine svojom odlukom od 28. aprila 1992. godine.

20 P: A koliko vremena pre 28. aprila 1992. godine je ta komisija uistinu
21 osnovana?

22 O: Ne, ne. Ona je osnovana tačno 28. aprila 1992. godine odlukom
23 Predsjedništva države Bosne i Hercegovine. Od... od tog trenutka su započete
24
25
26
27
28
29
30

1 aktivnosti na uspostavljanju njenog rada, na formiranju timova. Postojale su
2 ekipe koje su radile, postoji politički takozvani dio od tri člana i
3 profesionalni dio koji sam ja vodio. Ja sam se oficijelno... bio sam imenovan
4 28... pardon, 18. avgusta 1992. godine na mjesto sekretara državne komisije i
5 moja uloga je od tog trenutka postala da profesionalno vodim sve poslove vezano
6 za rad državne komisije. To je jedna dimenzija, dakle, rada profesionalnog tima,
7 kog su činili različiti profesionalci iz oblasti pravnih i historijskih nauka i
8 socioloških nauka i niza drugih.

9 Na drugoj strani, postojalo je tročlano članstvo u komisiji, koju je
10 vodio gospodin Stjepan Kljujić, kao član Predsjedništva, i gospodin Miro
11 Lazović, kao predstavnik Parlamenta, i gospodin Jahić, koji je bio ministar u
12 Vladi Bosne i Hercegovine. Dakle, otprilike tako je bila komponirana komisija
13 odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

14 P: Dobro. A kako ste Vi ušli u tu komisiju? Da li su oni Vas izabrali
15 ili ste se Vi prijavili na osnovu svojih ličnih uverenja?

16 O: Ja sam u tom periodu - maj, juni i juli - volonterski pomagao
17 komisiji, dakle izvan bilo kakvog profesionalnog angažmana, svojim znanjem i
18 iskustvom koje sam posjedovao iz raznih oblasti. Potom su ljudi u... prije svega
19 u Predsjedništvu, a potom i u komisiji, odlučili da ja ispunjavam sve uslove da

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 bi me imenovali na ovo mjesto o kome sam govorio. Dakle, ja... to nije bilo
2 javnih... nije to konkurs javni, to su bile funkcije na koje se imenuje i ta
3 ovlaštenja je imalo Predsjedništvo.

4 P: Ali Vi ste svoje ime uložili u to, Vi ste svoju karijeru vezali za
5 to. Ja, naravno, ne želim da impliciram da ste bilo šta što je bilo pogrešno,
6 ali bih hteo samo da sa Vama ustanovim na koji način ste se Vi zapravo doveli do
7 toga da počnete to da radite. Šta Vas je navelo na to da se dobrovoljno
8 prijavite za taj posao?

9 O: Da Vam kažem, ja jesam se potpuno posvetio, potpuno svjesno i potpuno
10 otvoreno. Dakle, ja nemam... kao što tada nisam imao dilemu tako je ni danas
11 nemam da ću svoj ostatak života, kao što sam i ovih proteklih 16 godina proveo u
12 istraživanju svih oblika zločina protiv građana Bosne i Hercegovine. Ja bi...
13 mogu možda iznijeti moj... ono je što je, na neki način, moj privatni razlog.
14 Moja cijela porodica, odnosno porodica moje majke, moj djed, moja dvojica daidži
15 su zaklani 1942. godine u Drugom svjetskom ratu. I ja sam imao na neki način
16 i... i svoj neki intimni, privatni motiv (...) zapravo, sad kad se ponovo slična
17 situacija događala 1992. i u nastavku, pokušam da zabilježim sve što se događa
18 u mojoj zemlji, da ostaju historijski tragovi o tome šta se događa u mojoj
19 zemlji i da zapravo poslužim onome što možemo nazvati ostvarenje pravde za sve
20 one koji su nevinu stradali i, naravno, za... kaznu za one koji su počinili
21 ratne zločine. Dakle, to su bili moji privatni, intimni motivi zašto sam se ja
22 pridružio ovom projektu. I nikad se nisam pokajao; ja i danas taj posao radim.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 P: Hvala Vam. A pretpostavljam, na osnovu nekih materijala koje sam
2 dobio od Tužilaštva, koje sam pročitao, da Vašoj komisiji, zapravo, nije bilo
3 stalo da li je zločin počinjen nad Muslimanom, Hrvatom ili Srbinom. Vaša
4 komisija se bavi istraživanjem svih zločina.

5 O: Da, apsolutno. Ne samo ove tri osn... glavne etničke skupine, nego i
6 sve ostale građane. Ja govorim o građanima Bosne i Hercegovine. I naravno, ja ne
7 mogu identificirati ko je koje vjere, nacije, socijalnog porijekla, kakav mu je
8 politički *background*. Ja nisam pripadao političkim opcijama. Ja sam bio potpuno
9 nezavisan i radio sam u skladu sa svojim... sa svojom savješću i sa onim što su
10 pravila, a to znači respektujući međunarodno humanitarno pravo, norme ljudskih
11 prava i to je bila moja orijentacija. Ja nikada u svom radu nisam, i to sam
12 insistirao da takav stav bude svih ljudi koji su se okupljali oko ovog projekta,
13 da se žrtve ne smiju diskriminirati po osnovu njihove etničke, vjerske,
14 socijalne, političke pripadnosti. To... cijeli moj rad je... je baziran na tome.
15 Ja mogu čak reći da sam u određenim trenucima trpio određene pritiske i određene
16 vrste pokušaja da se na taj način radi. Ja sam to uvijek vrlo, vrlo rezolutno
17 odbijao i to je moj stav koji neću nikada promijeniti.

18 P: Dok sam proučavao neke od podataka koje smo dobili, shvatio sam iz
19 nekih od Vaših pretraga i dokumenata koji su objavljeni 2007. godine, da su Srbi

20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 činili otprilike 20% /?25%/ stradanja vojne prirode ili ukupno 10% stradalih u
2 Bosni. Postoje, dakle, dokazi o srpskim žrtvama koje je prikupio Vaš centar; je
3 li tako?

4 O: Otprilike, kol'ko se sjećam broja, to je negdje ukupno... u ukupnom
5 stanovništvu oko 24.000 i nešto više građan... hiljade građana srpske
6 nacionalnosti koji su stradali kao civili ili kao vojnici. U tom broju je negdje
7 oko 10% ili nešto više od 10% civilnih žrtava. Da, sakupljali smo, dakle,
8 podatke o... o civilnim žrtvama i... naravno i o vojnicima.

9 P: A prikupljanje podataka je bilo mnogo teže dok je sukob trajao i Vi
10 ste, verovatno, naknadno imali priliku da neke od brojki do kojih ste došli
11 ispravite nakon što se situacija primirila i da pristupite prikupljanju podataka
12 na efikasniji način.

13 O: Da. Svaki rat nosi veoma teške uslove za prikupljanje podataka. I ja
14 sam bio potpuno svjestan da su se mogle tokom tog ratnog perioda događati i
15 određene greške, da ste imali i određene oblike i... i propagande. I ja sam
16 želio da sve ono što sam na neki način prikupljao i u ratnom periodu ponovo,
17 kroz jedno dubinsko istraživanje, a Vi ste pomenuli, radi se o istraživanju koje
18 smo nazvali "Ljudski gubici u Bosni i Hercegovini", da zapravo prikupimo podatke
19 o svakom građaninu Bosne i Hercegovine koji je smrtno stradan... stradao u tom
20 periodu, bez obzira kojoj vojnoj formaciji je pripadao i bez obzira kom je
21 narodu pripadao. Dakle, govorim opet o građanima Bosne i Hercegovine kao
22 cjelini.

23 P: Je li istina da ste Vi uključili i neke od podataka koji su bili
24 sadržani u izveštaju od 2004. godine, koji je naručio Međunarodni krivični sud,

25
26
27
28
29
30

1 koji je za cilj imao da se izračuna broj žrtava, te njihov sastav? Ako sam ja
2 dobro shvatio, taj izveštaj iz 2004. godine navodi da je u sukobu u Bosni ukupno
3 58,3% vojnih lica koja su stradala u toku rata bili Muslimani, 12,5% Hrvati, a
4 29,2% Srbi, a da je ukupan postotak civilnih stradanja kod Srba bio 30,5%, i da
5 se to sve zajedno svodi na nekih 10% ukupnog broja. Je li to tačno?

6 O: Sada bih odgovorio iz dva dijela na Vaše... na Vaše pitanje. Prvo,
7 naše istraživanje je bilo potpuno neovisno od istraživanja koja su rađena ovdje
8 u Tribunalu. Ja čak nisam u trenutku kad smo mi počinjali pripreme i rad ni znao
9 da takvo istraživanje postoji i kasnije ću u jednom časopisu za demografska
10 istraživanja naći tekst. Čini mi se autor je gospođa Teva... Ewa Tabeau i
11 gospodin Dijak. Oni su objavili ove cifre koje ste Vi sada ovde pomenuli. Dakle,
12 mi nismo inkorporirali u naše istraživanje ništa što je radio Tribunal. Naše
13 istraživanje je bukvalno organizaciono, tehnički, fizički i na svaki način
14 potpuno odvojeno od onoga što je Tribunal radio, ali su rezultati približno
15 isti. Rezultati su... I evo, ja nisam... Ja imam te ne... te podatke, oni se
16 nešto razlikuju od ovih rezultata koji ste... koje ste Vi ovdje pomenuli, ali su
17 konačno vrlo, vrlo bliski.

18 P: Kažete da su bliski. Da li to znači da je razlika između 102.000
19 ljudi koji su stradali, otprilike, 2007. godine, i ukupni broj od 97.000 koji je
20 kasnije dobiven?

21 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Da li možemo videti taj izveštaj na
22 koji se poziva Odbrana?

23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. ALARID: [simultani prevod] Iskreno govoreći, ja se samo ovde pozivam
2 na beleške koje sam sačinio, a ne na sâm izveštaj.

3 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Pa, teško je pratiti šta se dešava bez
4 izveštaja.

5 G. ALARID: [simultani prevod] Videćemo, možda svedok ipak može da
6 odgovori.

7 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da li ste u stanju da odgovorite na
8 ovo pitanje?

9 SVJEDOK: Da-da, u stanju sam da odgovorim na pitanje. Vi možete dobiti
10 približno iste rezultate, čak i sa potpuno dvije ili djelimično različite
11 metodologije. Dakle, mi smo koristili jednu, gospo...gospoda koja su radila
12 ovdje, oni su koristili svoju metodologiju, i one mogu u nekim odnosima da
13 korespondiraju, ali i ne moraju. Dakle, razlika između onoga što smo mi radili i
14 što je ovdje rađeno je u tome što smo mi radili poimenični popis žrtava. Dakle,
15 mi smo iz svakog ovog broja koji smo mi objavili...

16 *Can I continue?*

17 Dakle, iza svakog broja koji smo mi objavili nalazi se identitet žrtve,
18 nalazi ime, prezime i niz varijabli koje smo mi imali u našem istraživanju.
19 Dakle, i naše istraživanje je uključivalo, dakle, direktne žrtve vojnih
20 dejstava. Dakle, naš broj koji smo mi utvrdili je rezultat takve vrste
21 istraživanja. Pored ovog dijela istraživanja direktnih vojnih žrtava, mi upravo
22 sada radimo i drugi stub tog istraživanja, a to su indirektne žrtve rata, dakle
23 ljudi koji su umirali od gladi, ljudi koji su ginuli usred... različitih
24 nesreća. Vojnici recimo, evo kao primjer da Vam navedem, koji su se otrovali

25

26

27

28

29

30

1 gljivama jer nisu imali hrane na frontu ili vojnici koji su zatrpani snježnom
2 lavinom. Dakle, nisu učestvovali u direktnom vojnom dejstvu, nego su na razne
3 načine... Ili građani. Recimo, ja se sjećam tog slučaja, 12 beba u Banja Luci je
4 umrlo negdje početkom rata jer nije bilo kisika za te bebe uslijed vojnih
5 dejstava. Ili recimo, sjećam se i nekih... Tako da... da...

6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvinjavam se. prevodioci od Vas
7 traže da malo usporite jer prebrzo govorite.

8 Gospodine Alarid, koliko Vam još vremena treba? Ja sam se nadao da bismo
9 mogli završiti sa iskazom ovog svjedoka pre pauze.

10 G. ALARID: [simultani prevod] Pa, kada će biti pauza?

11 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U petnaest do 4.00h. No imam utisak
12 da gospodin Čepić neće imati baš previše pitanja, zar ne?

13 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] U pravu ste, časni Sude. Hvala Vam.

14 PREVODITELJICA: Gospodin Alarid nije uključio mikrofona.

15 G. ALARID: [simultani prevod] Potruđiću se da ubrzam.

16 P: Ali Vama je zabranjeno da previše brzo govorite zbog prevodilaca,
17 kako bi ipak mogli da Vas prate. Dakle, ja ću da pokušam da se usredsredim na
18 pitanja.

19 Dakle, kako biste bili objektivni, Vi ste uključili i bosanske Srbe kao
20 veštake u svoju komisiju; je li tako?

21 O: Da.

22 P: Ali bilo je nekih izveštaja komisije koji se nisu poklapali, koji su
23 bili protivurečni. Jeste li ikada pogledali izveštaj beogradske komisije o
24 zbivanjima u Višegradu? Kažem da li ste pročitali taj izveštaj, ne pitam Vas da
25 li ste ga uključili u svoj izveštaj.

26 O: Mi smo sakupili ogromnu količinu različitih izvještaja, različitih
27 izvora. Radi se o... o hiljadama različitih izvora. Ja se zaista sada više ne

28

29

30

1 sjećam. Pretpostavljam, mislim da smo uvrštavali sve što nam je bilo dostupno,
2 bez obzira da li je iz Beograda, iz Zagreba, iz inostranstva, dakle jedna
3 ogromna količina podataka je ušla. I samo da Vam kažem, da li Vi meni
4 postavljate pitanje vezano...

5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Prevodioci opet traže da se isključe
6 ostali mikrofoni da bi mogli da čuju svedoka.

7 SVJEDOK: Dakle, kad govorim o projektu ljudskih gubitaka, pretpostavljam
8 da je to kontekst, mi smo uključivali sve do čega smo mogli doći. Dakle, bez
9 obzira šta je izvor. Prema tome, mi smo ljudske gubitke radili na bazi niza,
10 stotina i stotina različitih izvora.

11 PREVODITELJICA: Mikrofon.

12 G. ALARID: [simultani prevod]

13 P: Shvatajući da je središte studije u Bosni bilo raseljavanje
14 muslimanskog stanovništva, da li ste Vi naišli na neke slučajeve koji bi se
15 mogli okvalifikovati kao ratni zločini u kojima su Srbi bili žrtve, pa čak da je
16 to bilo sporadične prirode?

17 O: Najprije da objasnim. Mi se nismo bavili raseljavanjem, mi smo se
18 bavili ubijanjem, progonom, nestancima ljudi. Dakle, kada klasificirate zločine,
19 Vi morate imati u vidu koji su najteži zločini. Dakle, radi se o zločinima
20 genocida, zločinu protiv čovječnosti i ratnom zločinu. Naravno, jedan dio tog
21 problema je i prisilni progon ljudi sa njihovih ognjišta, sa njihovih... iz

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 njihovih kuća; vidjeli ste ove snimke. Na drugoj strani, isto tako smo se bavili
2 i drugim oblicima nasilja i ratnog zločina. Prema tome, to je uključivalo, ja
3 sam rekao već jednom, i zločine koji su se desili eventualno protiv bilo kog
4 naroda, nije bitno uopće, bilo Srba, bilo Bošnjaka, bilo Hrvata, bilo drugih
5 nacija; mi nismo žrtve diskriminirali. I ja... ja sam radio na određenim
6 slučajevima. Recimo, mogu Vam i kao primjer navesti Čelebiće, recimo, gdje su
7 srbi bili žrtve, predominantno zatočenja u... u logoru u Čelebićima. Postoje i
8 pravosnažne presude i ja sam... Mislim da je to nepotrebno ovdje pred ovim Sudom
9 ponavljati, ovaj. Vi možete proći kroz moj rad i vidjet ćete da su građani
10 srpske nacionalnosti, kao i ostalih, drugih nacionalnosti, uključeni u naša
11 istraživanja. Dakle, princip nediskriminacije žrtava je apsolutno jedno etičko i
12 profesionalno pitanje koga smo se mi cijelo vrijeme pridržavali. Ja Vam moram
13 reći da sam ja zbog toga trpio i razne oblike i napada i... i ja sam bio izložen
14 različitim vrstama kritika, čak i u Sarajevu. Međutim, ja neću od toga
15 odstupiti, da se potpuna istina o stradanju građana sazna.

16 P: Razlog zbog kojeg sam Vas ovo pitao je sledeći: nigde nisam naišao na
17 statističke podatke o ratnim zločinima koji se tiču srpskog civilnog
18 stanovništva na ratištu u Bosni. Jer naravno, cela ta zemlja je bila zahvaćena
19 vihorom sukoba.

20 O: Meni je žao što Vi niste naišli na to, ali ja jesam.

21 P: Pa, možete li nam izneti te podatke, ovako koliko se sećate?

22 O: Ja ću Vam... Ja ne mogu i neću da iznosim podatke po sjećanjima. Ja
23 imam, ja sam donio ovdje, i mislim da i Tribunal raspolaže, ja imam jedan
24 iscrpni izvještaj o... koji govori o tome. I ako se Vi slažete, Vi možete... To
25 je ov...ovdje na ovom DVD-u se nalaze svi podaci o svim građanima Bosne i

26

27

28

29

30

1 Hercegovine, uključujući i građane srpske nacionalnosti. Dakle, statistički
2 very... vrlo precizni podaci o tome gdje su... gdje su stradali, u kojim
3 gradovima, po općinama možete naći detaljno, ovaj. Ako Vas i imena zanimaju, mi
4 možemo za svako od tih... za svaku od tih lokacija otići i naći. Recimo, ako Vas
5 zanima Višegrad jer je Višegrad u pitanju, ja sam mislim i Tužilaštvu te podatke
6 do...dostavio, Vi možete pronaći tačno koliko je građana srpske...

7 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ja Vam neću dopustiti da nastavite s
8 pitanjima na ovu temu.

9 G. ALARID: [simultani prevod] Preći ću na neko drugo pitanje.

10 P: Mi smo pokušali da *downloadujemo* ovaj dokument, a nisam siguran da je
11 to obavljeno s uspehom. Ali u svakom slučaju, Komisija za prikupljanje podataka
12 o ratnim zločinima Republike Bosne i Hercegovine je izdavala nekakav bilten. Da
13 li je to bio mesečni bilten ili tromesečni? Ono što me zanima je broj 3 tog
14 biltena iz marta 1993. godine. Vi ste bili taj koji je izdavao taj bilten, koji
15 ga je sačinjavao; je li tako?

16 O: Ja sam bio jedan od... od ljudi koji je radio na tom biltenu.

17 P: Tu je uključen niz članaka, niz doprinosa, ali nigde nisu navedena
18 imena autora. Ja pretpostavljam da ste Vi to napisali ili članovi Vaše grupe,
19 zar ne?

20 O: Članovi profesionalnog tima su pojedini bili autori tog tek... tih
21 tekstova i mi nismo potpisivali nikoga jer smo diskutovali te tekstove prije
22 toga i stajali kao redakcija iza toga.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: I naravno, ti članci su zasnovani na istraživačkom radu koji ste Vi
2 obavili pre nego što ste uopšte bilo šta objavili. Ja pretpostavljam da ste Vi
3 smatrali te tekstove, te članke dobrim novinarskim radom ili radom na
4 izveštavanju. Je li tako?

5 O: Otprilike.

6 P: Razlog zbog kojega to kažem je sledeći: radi se, za mene, o jednom od
7 prvih uvida u rad, u to kako je rat počeo i našao sam da je bilo vrlo
8 interesantno to što je rat počeo otprilike u aprilu 1992. godine u Bosni i
9 Hercegovini i u isto vreme i u Hrvatskoj. Je li tako?

10 O: Rat nije počeo u isto vrijeme u Bosni i u Hrvatskoj. Rat u Hrvatskoj
11 je počeo gotovo godinu dana prije nego u Bosni i Hercegovini.

12 P: Ali ako sam ja shvatio, to se ipak odvijalo na sličan način - došla
13 je JNA, naoružala veliki broj naroda i onda otišla, i onda je tu izbio sukob.
14 Tako je bilo, na primer, u Višegradu - JNA je došla, razoružala Muslimane, rekla
15 im da se vrate u Višegrad, a onda prepustila lokalnim srpskim odredima kontrolu
16 nad tim područjem. Odmahujete glavom. Objasnite mi zašto se s tim ne slažete.

17 O: To je... to je Vaša interpretacija. Moja interpretacija bi bila
18 potpuno suprotna Vašoj interpretaciji. Ja ne znam... Mislim da bi... bi trebalo
19 puno vremena da Vam to objasnim.

20 P: Dobro. Pa, ja sad ne bih želeo da se upuštam u prepirku sa Vama. To
21 je samo bio utisak koji sam ja stekao i ne bih hteo da sporim Vaše mišljenje o

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 tome. Ono što me zanima je zapravo članak koji je naslovljen "Saradnja između
2 bivše JNA i terorista SDS-a". Taj članak je objavljen u biltenu od marta 1993.
3 godine. Da li se Vi slažete sa načelima koja su izneta u tom članku?

4 O: Ja se sad već ne sjećam šta je u tom članku, ali ja vrlo dobro znam
5 kako je ta saradnja išla. Sva istraživanja koja smo mi radili su duboko, i
6 dokumenta do kojim smo dolazili, su vrlo precizno i jasno objašnjavala kako se
7 ta saradnja između Jugoslovenske narodne armije i SDS-a odvijala, na koji je
8 način Jugoslovenska narodna armija participirala, zapravo držala sve strateške
9 poteze u svojim rukama i vrlo vješto koristila, zapravo, to što su oni nazivali
10 takozvanim paravojnim formacijama u svrhu strateških ciljeva.

11 Dakle, Jugoslovenska narodna armija, po mom mišljenju i dubokom
12 uvjerenju i na osnovu svega što sam dosada radio, je bila ključni akter svih
13 događaja, i zapravo Jugoslovenska narodna armija je držala događaje u svojim
14 rukama. Istraživanja koja smo mi radili u okviru ljudskih gubitaka pokazuju
15 upravo na Višegradu da su se ubistva civila događala u aprilu, kada je
16 Jugoslovenska narodna armija potpuno držala kontrolu nad Višegradom, potom u
17 maju. Oni se, po onome što je zvanično, povlače 19. maja iz Bosne i Hercegovine,
18 međutim, svi efektivni, komandni kadar dakle, oružje, ostaje i dalje tu i zločini
19 se nastavljaju i poslije 19. maja, čak se i ident.... intenziviraju u junu.

20 P: Da, to je upravo ono što sam ja hteo da kažem. Dakle, postojale su
21 bitne, velike snage koje nisu bile sastavljene od bosanskih Srba, koje su tu
22 zaostale na tom području i koje su nosile različite uniforme, različite oznake i
23 bile prisutne na višegradskom području, na višegradskom ratištu. Je li to
24 istina?

25 O: U tom periodu - april, maj, juni - dominantne snage su bile snage
26
27
28
29
30

1 Jugoslovenske narodne armije. Kad govorimo o Jugoslovenskoj narodnoj armiji,
2 onda Vi morate da razumijete kako je ta armija bila komponirana. Dakle, to je
3 bila, prije nego što će Bosna i Hercegovina biti pozna... priznata kao nezavisna
4 zemlja, to je bila jedinstvena armija, u kojoj su ljudi bili organizirani -
5 dakle nije to bila neorganizirana armija - sa strogim sistemom komandovanja i
6 upravljanja. Dakle, ta i takva armija je praktično imala punu... puni kapacitet,
7 puni kapacitet i da vrši napade i da vrši ubijanja, i ona je to radila, i
8 naravno, da drži pod kontrolom sve one koje je ona htjela da drži pod kontrolom,
9 a koji su se eventualno ponašali mimo pravila te armije. Dakle, Vi pominjete
10 određene grupe, takozvane grupe. Moj stav je da nisu ni postojale nikakve grupe
11 izvan kontrole Jugoslovenske narodne armije.

12 P: Pozivam se, zapravo, na sledeći paragraf, gde stoji: "U slučaju
13 Vukovara, otvorena je saradnja između armije i raznih četničkih jedinica,
14 Šešeljevaca, Arkanovaca i drugih jedinica, Belih orlova i drugih jedinca
15 crnogorskog i srpskog SDS-a. Ta saradnja nije bila skrivana niti je bila
16 minimizirana." Dakle, Beli orlovi i te paravojne jedinice su već u Vukovaru
17 delovale; je li tako?

18 O: Da. Te jedinice su potpuno otvoreno i vrlo agresivno djelovale i u
19 Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, jer je očigledno postojala strategija
20 Jugoslovenske narodne armije da sukob u regionu, a naročito u Bosni i
21 Hercegovini i u Hrvatskoj prikaže kao sukob odmetnika, odmetničkih jedinica od
22 Jugoslovenske narodne armije i legalnih snaga u ove dvije države. Dakle, to je
23 bila vrlo, vrlo precizno pripremljena aktivnost, kako bi se skrenula pažnja
24 međunarodnih faktora sa zapravo glavnog krivca za sukobe, a to je Jugoslovenska
25 narodna armija. I to je... sva dubinska istraživanja pokazuju da su sve ove
26 jedinice koje ste Vi sada pomenuli bile pod komandnom odgovornošću Jugoslovenske
27 narodne armije. Niko od ovih jedinica ne bi mogao uraditi bilo šta da generali

28
29
30

1 Jugoslovenske narodne armije su bili protiv toga.

2 P: Dobro. Još jedna rečenica: "Samo mali deo vojske je otišao, odnosno
3 povukao se. Uglavnom se radilo o vojnicima i oficirskim kadrovima, ali je
4 najveći deo njih ostao tamo pod nekim drugim imenom i sa različitim oznakama,
5 zajedno sa celokupnom ratnom tehnikom, naoružanjem i oklopnim jedinicama i
6 vazdušnim snagama."

7 Je li to tačno?

8 O: Iz svega onoga što će se događati je očigledno bilo da se samo mali
9 dio povukao. Vojni kadar, finansiranje i sve ostale je ostalo nepromijenjeno.
10 Naravno, već sam u prethodnom dijelu rekao na koji način su, upotrebljavajući
11 takozvane paravojne formacije, oni nastavili djelovanje i u Bosni i Hercegovini.
12 Prema tome, tu se ništa bitno nije... nije promijenilo. Tehnika, oružje, sve je
13 tu ostalo, tenkovi, artiljerija.

14 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Alarid, da li ćete sada da
15 završite, jer moramo da napravimo pauzu?

16 G. ALARID: [simultani prevod] Ja imam otprilike nekih deset pitanja.
17 Možda bi bilo bolje da ipak sada napravimo pauzu pa da nastavim nakon pauze.

18 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Pauza onda.

19 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

20 ... Početak pauze u 15.45h

21 ... Sjednica nastavljena u 16.08h

22 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Molim ustanite.

23 Izvolite sjesti.

24 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Alarid.

25 PREVODITELJICA: Mikrofon nije uključen.

26

27

28

29

30

1 G. ALARID: [simultani prevod]

2 P: Još samo par pitanja, a onda možete ići.

3 Ja još uvijek govorim o istom onom članku, ali /?pitam/ nešto vezano za
4 načelo. Da li bi se moglo reći da su te paravojne organizacije, kao Bijeli
5 orlovi, putovale sa JNA na različita područja gdje se JNA infiltrirala?

6 O: Moglo bi se možda reći da je putovalo njihovo ime, ali nisam siguran
7 da su putovali isti ljudi na ista mjesta. Dakle, ime je kružilo regionom. Ko su
8 bili ljudi u tom sastavu tih takozvanih paravojnih formacija, teško je utvrditi.

9 P: Razlog što to kažem jeste što smo imali neka svjedočenja na ovom
10 suđenju od strane Muslimana koji su bili dovedeni na stadion u Višegradu, a
11 njima je pukovnik Jovanović kao grupi rekao: "Ja držim pod kontrolom Bijele
12 orlove." Tako da mi se čini da JNA prihvatala da su JNA /?Bijeli orlovi/ pod
13 njihovom kontrolom, pa se pitam da li je Vaša komisija imala ikakvih informacija
14 s tim u vezi.

15 O: Mi smo imali informacije. Ljudi su dolazili u Sarajevo, pojedine
16 izbjeglice, svjedočile o ovim grupama, ali sve ono što smo mi mogli da
17 zaključimo iz podataka koje smo imali jeste da su sve te grupe bile pod
18 kontrolom Jugoslovenske narodne armije, manje ili više, ali uglavnom su bile pod
19 njihovom kontrolom. I naša je ocjena bila da oni, ako su htjeli, mogli su te
20 grupe držati potpuno pod kontrolom, da ne čine zločine koje su činili.

21 P: Da li je istina da, u stvari, u Višegradu kada je JNA otišla, da su
22 tamo ostavili Bijele orlove kako bi izazvali pakao kod stanovništva?

23 O: Ja sam već rekao u prethodnim... u odgovoru na Vaša prethodna
24
25
26
27
28
29
30

1 pitanja, Jugoslovenska narodna armija se samo zvanično, formalno povukla. Ona se
2 fizički faktički nije povukla, dakle, komandni kadar, ljudi pod komandom. I evo,
3 sad se prisjećam jednog čovjeka koji je tu u blizini, u Rudom - Rudo je blizu
4 Višegrada - visokorangirani pukovnik čini mi se da je bio, koji je ubijen od
5 strane pojedinih grupa koje su, ovaj, držale taj prostor. Dakle, oficirski
6 kadar, sve ono što je logistička, da tako kažem, podrška je ostalo. Ništa se tu
7 bitnije nije promijenilo, promijenilo se samo, da tako kažem, ime. Proklamirana
8 je Vojska Republike Srpske, ali u stvari to je bila ekspozitura Jugoslovenske
9 narodne armije.

10 P: Prema ovom članku, ja sam shvatio da je JNA saradivala sa lokalnim
11 SDS-om i njihovim unutrašnjih krugovima u svakoj zajednici, kako bi olakšali i
12 omogućili naoružavanje srpskog stanovništva. Da li je to tačno?

13 O: Pa, imate niz dokumenata koji potvrđuju distribuciju oružja lokalnom
14 srpskom stanovništvu od strane Jugoslovenske narodne armije. Postoje čak i
15 popisi tih i vrste naoružanja koja je dostavljana pojedininim... na pojedininim
16 lokacijama dakle. I to se dešavalo i prije nego što će sukob u Bosni i
17 Hercegovini započeti.

18 P: U stvari, to je već počelo 1991; je li to tačno?

19 O: Da, djelimično. Počelo je 1991., već krajem 1991.

20 P: Jeste li izvršili ikakva ispitivanja u tim unutrašnjim krugovima SDS-
21 a koji su vodile svaku od tih zajednica u pogledu potencijalnih arhitekata te
22 sveukupne destrukcije Bosne?

23 O: Mi smo to radili i to još uvijek radimo. Dakle, to je jedan
24 dugotrajan proces da se objasni kontekst, sve političke, socijalne i druge
25 okolnosti u kojima se vršila priprema za rat u Bosni i Hercegovini. To je i
26 sastavni dio istraživanja koja ćemo mi raditi i dugo godina. Postoji niz
27 dokumenata koji još na neki način nedostaju da se cijela za slika zaokruži. I
28 ovaj Sud intenzivno radi na tome. Prema tome, to je jedan dugotrajan, mukotrpan
29 posao.

30

1 P: Jeste li ispitivali ratne profitere, one koji su imali vrlo malo
2 prije rata, koji su po nacionalnosti Srbi, a koji sada imaju mnogo, vlasnici su
3 kompanija, hotela, imovine, nekretnina?

4 O: Mi nismo se bavili tim problemom. Naš je fokus bio na ratnim
5 zločinima. Problem ratnih profitera je... bi trebalo biti ispitivan od strane
6 danas legalnih organa vlasti u svim državama u regionu, pa uključujući i Bosnu i
7 Hercegovinu.

8 P: Nešto kasnije u biltenu nalazi se jedan članak o žrtvama silovanja i
9 kako je silovanje bilo organizovano sredstvo JNA da se ponize žene u
10 stanovniš... stanovni... pripadnice stanovništva. Da li je to tačno?

11 O: Mi smo proizveli niz izvještaja vezanih za... za silovanja. Postoji
12 jedna knjiga koja se zove... koju smo radili 1999. negdje. Iscrpno je...
13 Organizovali smo zapravo jednu veliku međunarodnu konferenciju u Sarajevu
14 posvećenu tom stradanju žena. I mi smo se intenzivno bavili i sad se bavimo tim
15 problemom silovanja i ne samo silovanja nego seksualnog nasilja i odro... i
16 odra... i drugih oblika nasilja nad ženama. Dakle, da - bavili smo se tim i
17 bavit ćemo se.

18 P: Kad se pogleda taj član, čini se da je u mnogo općina bilo takvih
19 sistematskih scenarija silovanja; je li to tačno?

20 O: To je bila pojava koja se odvijala u gotovo svim dijelovima Bosne i
21 Hercegovine, posebno taj dio koji mi nazivamo podrinjski - dakle Podrinje je
22 prostor od Foče nizvodno niz Drinu do Bijeljine - potom u Brčkom, u Doboju, u
23 Sarajevu. Po cijeloj skoro Bosni i Hercegovini na različitim lokalitetima su se
24 ti događaji mogli zabilježiti i mi smo posebnu pažnju tome posvećivali i može se
25 zaključiti otprilike da se to događalo veoma sistematski.

26

27

28

29

30

1 P: Sistematski od strane srpskih i crnogorskih snaga koje su došle u
2 Bosnu i koje je tamo ostavila JNA; je li tako?

3 O: To je samo djelimično tako. U... Nažalost, u tim silovanjima su
4 učestvovali i građani Bosne i Hercegovine. Ako me pitate za Višegrad, onda se to
5 i tamo događalo i to su radili kako ovi koji su došli sa strane, nažalost, tako
6 i ljudi koji su bili iz Višegrada.

7 P: Opet se pozivam na članak. Tu se kaže: "Lokalni Srbi su takođe
8 učestvovali, iako postoje i dokazi da su neki bosanski Srbi bili na to
9 prisiljeni od strane srpsko-crnogorske vojske." Je li to tačno?

10 O: Pa, ja Vam mogu navesti niz primjera u kojim je bilo čak egzemplarnog
11 ubistva bosanskih Srba od strane Jugoslovenske narodne armije i ljudi koji su ih
12 vrlo često, pod vrlo čudnim okolnostima primoravali na različite ratne zločine.
13 Ja kao primjer mogu da Vam navedem projekat koji mi upravo sada radimo, zovemo
14 ga "Pozitivne priče". Pokušavamo istražiti tu stranu rata u kojim su građani
15 različitih nacionalnosti pomagali one druge, da tako kažem, što znači otprilike
16 Srbi, građani srpske nacionalnosti, građani Bosne i Hercegovine koji su pomagali
17 Bošnjake, Hrvati koji su pomagali Srbe i tako dalje. Dakle, Bošnjaci koji su
18 pomagali i jedne i druge. Dakle, imate niz dobrih, pozitivnih primjera u kojima
19 mi želimo pokazati da rat nije crno-bijela slika, da postoje primjeri građanske
20 i ljudske hrabrosti u kojima su ljudi pomagali jedni drugima. I mi smo sad ovih
21 dana u Višegradu pronašli par takvih primjera. Dakle, i Višegrad nije usamljeno
22 mjesto u kojima su ljudi pomagali jedni drugima. Nažalost, zločin je
23 preovladavao.

24 P: Da li je bilo slučajeva gdje je jedna osoba bila prisiljena da naudi
25 jednoj osobi, a pokušala da pomogne drugoj, zato što su naprosto bili uhvaćeni u
26 ratnoj situaciji?

27
28
29
30

1 O: Mislim da ima jedan slučaj vrlo interesantan. Čini mi se da se čovjek
2 zo... preziva Pecikoza ili tako nekako. Baš smo ovih dana istraživali taj
3 slučaj. I recimo, on bi mogô biti - čak čini mi se da je neki funkcioner bio
4 SDS-a u to vrijeme, ako se dobro sjećam. Taj čovjek je imô prak...praktično
5 dvostruku ulogu. I u jednoj ulozi je pomagao, a u drugoj ulozi je činio određena
6 zla djela, tako da... da je vrlo konfuzna priča. Očigledno da je bio izložen
7 određenim vrstama pritisaka. Ali evo, baš smo ovih dana radili na tom slučaju,
8 pokušavajući objasniti okolnosti pod kojima je on čak i ubijen, kol'ko mi...
9 kol'ko imamo informacije, zbog toga što je pomagao građane drugih nacionalnosti.

10 P: Jer imali smo ovdje svjedočenja gdje su ga ljudi vidjeli kao
11 spasioca, a neki drugi su imali sasvim drugo mišljenje o njemu. I to je, čini mi
12 se, Stanko Pecikoza, ako se dobro sjećam.

13 O: Da-da, u pravu ste. Dakle, imate potpuno kontradiktorne informacije o
14 jednom te istom čovjeku. To je moguće. Jednostavno, okolnosti su takve da je on
15 se nalazio u različitim ulogama, a šta je u određenom trenutku presuđivalo,
16 teško je... teško je suditi. Taj čovjek, kol'ko ja znam, nije živ. On bi možda,
17 da je živ, mogao o tome govoriti.

18 P: Tokom tog vremena bilo je i drugih napada osim silovanja. Religija se
19 napadala, džamije se uništavale. Takođe, izvršen je napad na muslimansko
20 stanovništvo, i to na čitav, odnosno na kompletnu vjeru muslimanskog
21 stanovništva je izvršen napad. Je li tako?

22 O: Pa vidite, uništavani su vjerski objekti. To su činjenice. Džamije su
23 u Višegradu porušene po nečijem naređenju. Dakle, to je na neki način
24 simboliziralo, moglo se protumačiti kod žrtava i kao napad na kompletnu vjersku
25 pripadnost određenih ljudi. I naravno da bi se moglo i na taj način stvari
26 posmatrati. Mađa, lično mislim da su sve te stvari korištene zapravo da bi se

27
28
29
30

1 ta... to nasilje, da tako kažem, podizalo na nove nivoe i da bi s... ono, da
2 tako kažem, eksplodiralo u određenom trenutku. Vjerska i etnička osjećanja su u
3 cijelom ratu bila vrlo, vrlo manipulativno korištena.

4 P: Znači, arhitekti cijelog tog procesa su igrali na vrlo lične, na
5 vjerske stvari stanovništva, kako bi ih prisilili da napuste to područje. Da li
6 bi se tako moglo reći?

7 O: Da. Ja dijelim... dijelim taj stav. Mislim da je to u ukupnoj
8 strategiji...

9 P: Ali u stvari, oni su samo htjeli zemlju, a to su htjeli da naprave na
10 taj način da ti ljudi odu i da se ne vrate, da budu sigurni u to; /?je li/ tako?

11 O: Otprilike tako. Taj režim koji je i ins... pota...potakao kompletan
12 sukob je zapravo bio režim koji se borio za jednu brutalnu vlast i koristio je
13 sve moguće metode da tu vlast osvoji i da svoj prostor vlasti proširi što više.
14 Prema tome, režim koji je vladô - Vi znate koji je to režim, čovjek koji je bio
15 ovdje je umrô, nažalost, nismo to doveli do kraja - je koristio vrlo, vrlo
16 precizno, vrlo organizovano, strateški, osjećanja ljudi i ta teza da se pokaže
17 kako je to vjerski rat, da se pokaže kako je to etnički rat, je bila vrlo
18 dominantna u... u cijelom sukobu, naročito kada je riječ o Bosni i Hercegovini,
19 kao jednoj multietničkoj i multivjerskoj sredini, gdje je potpaljivanje takvog
20 fitilja moglo dovesti do... do zaista i dovodilo je do neželjenih posljedica.

21 P: Zato što su obični vojnici uglavnom bili obični ljudi, nisu imali
22 velikih saznanja o toj većoj šemi, a moglo se njima manipulirati na vrlo
23 jednostavnom nivou, kao što su religija i nacionalnost; je li tako?

24 O: Otprilike tako. Mi... Sudovi sude po principu pojedinačne
25 odgovornosti i to je nešto što se mora poštovati. Naravno, svačija individualna
26

27

28

29

30

1 odgovornost se mora pokazati, dokazati i izreći odgovarajuća presuda. Međutim,
2 nijedan manje-više pojedinac ne djeluje izvan socijalnog ambijenta, izvan...
3 izvan određenog kruga odnosa koji se uspostavljaju u određenom društvu, izvan
4 vlasti države, odnosno onoga što... što... čije naredbe najčešće prima. Naravno,
5 to je krupno moralno i etičko pitanje koje je prisutno i u teoriji i u praksi
6 već više od 60 godina nakon Drugog svjetskog rata: da li je pojedinac samo puki
7 egzekutor tuđih naredbi ili zapravo je on rođeni ubica? Ja sam pristalica ove
8 druge teorije, da ljudi djeluju u određenom socijalnom ambijentu i da nekada,
9 pogotovo bez ikakvih vlastitih želja, postanu subjekt državne sile. Bivaju
10 regrutirani, bivaju poslani u rat, bivaju vrlo često prisiljeni da učestvuju u
11 zločinima koje možda u normalnim okolnostima nikada ne bi počinili.

12 P: Hvala Vam. Još samo par pitanja. Jedan od dijelova je dio o
13 svjedocima, i to žrtve po Bosni. Imaju dvije izjave iz Višegrada i mislim da su
14 oba ta čovjeka, odnosno osobe svjedočile ovdje na ovom Sudu. Kako ste Vi
15 prikupili te izjave i da li još uvijek imate u posjedu te izjave?

16 O: Pa, ja sam otprilike na početku svog svjedočenja objasnio da smo mi
17 imali vrlo preciznu razvijenu metodologiju rada sa svjedocima. Naravno, ako su
18 nam to uslovi dopuštali, mi smo pokušavali, ovaj naš profesionalni dio tima, da
19 imamo direktni kontakt sa ljudima koji su bili ili direktne žrtve, pretrpili
20 određenu štetu, ili su kao očevici određenih događaja mogli svjedočiti. Dakle,
21 izlживe... izjave koje su se odnosile na silovanje, uvijek su objavljivane na
22 način da se zaštiti identitet žrtve, a da se opet u javnosti pokaže da se to

23
24
25
26
27
28
29
30

1 dešava, jer smo mi ovim htjeli da ohrabrimo žrtve da govore.

2 Dakle, te žrtve, ja pretpostavljam da su te izjave, ovaj, ne
3 pretpostavljam, apsolutno sam siguran da su one još uvijek u našem arhivu i one
4 se... one se stavljaju na raspolaganje i tužiocima kada oni zatraže, bilo da se
5 radi o Međunarodnom tribunalu bilo o domaćim sudovima.

6 P: Da li ih katalogizirate po regijama kao što su Višegrad, Goražde ili
7 druga područja?

8 O: Sistem obrade podataka je takav da se zapravo pravi jedna, stručno
9 kazano, relaciona baza podataka, u kojoj su sadržani, dakle, podaci o žrtvi,
10 podaci o mjestu događaja, podaci o vrsti događaja koja se desila. I zapravo Vi
11 možete, pretražujući određene lokacije, prilično vjerno rekonstruirati događaje
12 koji su se dešavali u pojedinim krajevima. Dakle, praktično možete
13 rekonstruirati tu geografsku distribuciju zločina, odnosno događaja u pojedinim
14 gradovima, uključujući i Višegrad, naravno.

15 P: Da li je te izjave uzimao MUP ili ste Vi zasebno uzimali? Da li su to
16 bile policijske izjave koje ste Vi uzimali u svoju arhivu ili postoji i
17 policijska izjava... izjava za policiju i ona koja je data Vašem udruženju?

18 O: Mi smo koristili izjave koje smo mi direktno radili i izjave koje su
19 radili drugi organi i institucije. Odlukom o formiranju komisije bilo je
20 naređeno, odnosno data je instrukcija svim organima vlasti da surađuju s
21 komisijom. To znači da su određene komisije /sic/ koje su uzimali policijski
22 organi bile dostavljene komisiji, ali smo mi i sami radili. Jer ta nezavisna
23 pozicija komisije je upravo se u tome odražavala, što smo mi željeli čak i
24 policijske izvještaje i policijske izjave da provjeravamo. Policijska
25 metodologija je drugačija bila potpuno od naše metodologije. To znači da smo mi
26 koristili to kao ulaznu informaciju, ne uzimajući je zdravo za gotovo.

27

28

29

30

1 P: Hvala.

2 G. ALARID: [simultani prevod] Nemam više pitanja, časni Sude. Zamolio
3 bih da se uvrsti u spis dokument 1D10-2707, a to je bilten iz marta 1993.
4 Komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima Republike Bosne i
5 Hercegovine.

6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.

7 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] To će biti dokaz 1D53.

8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ima li dodatnih pitanja?

9 GĐA FRIEDMAN: [simultani prevod] Ne, časni Sude.

10 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Svjedoče, ovim je završeno Vaše
11 svjedočenje. Zahvaljujemo što ste svjedočili i sada možete poći.

12 SVJEDOK: Hvala.

13 [Svjedok se povlači]

14 G. GROOME: [simultani prevod] Sljedeći svjedok nije zaštićeni svjedok.
15 On se zove Islam Kustura. Tokom pauze nam je skrenuta pažnja da nismo ispunili
16 svoju obavezu objelodanjivanja vezano za ovog svjedoka. Ja sam obavijestio
17 gospodina Čepića i gospodina Alarida tokom pauze, čim smo saznali za tu
18 informaciju i hoću o tome da obavijestimo i Vijeće.

19 Mi smo dali sve izjave za koje smo znali, uključujući i onu datu
20 Međunarodnom sudu, ali u nedavnom pretraživanju dokumenata otkrili smo neke
21 druge dokumente. Mi ih, nažalost, nismo pregledali u vrijeme kada smo trebali.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Upravo su danas otkriveni, pa želim na to da skrenem pažnju Suda. To su vrlo
2 kratki dokumenti i nadam se da neće remetiti suđenje. No prvi dokument ima jednu
3 i pol stranu i to je dodatak izjavi koju je ovaj svjedok dao 2003. bosanskim
4 vlastima. Mi smo dali original i prevod na engleski tog dokumenta.

5 Sljedeći dokument je dokument koji je po pravilu 68. Tri i pol stranice
6 izjave svjedoka, jednog drugog svjedoka, gdje se kaže da nije bilo nikakvog
7 maltretiranja u Uzamnici. Mi smo dali originalni dokument i nadamo se da će
8 prevod biti završen do kraja dana.

9 Treći dokument je izjava svjedoka od tri i pol strane, jednog drugog
10 svjedoka, gdje se kaže da je taj konkretni svjedok bio uključen u pravljenje
11 kemijskog oružja. To je očito materijal po pravilu 68, objelodanjen je danas na
12 originalnom jeziku. Nadamo se da ćemo dobiti prevod tokom dana.

13 Sljedeći dokument je šest redova, gdje se ovaj svjedok navodi kao
14 optuženi i zatvorenik, a to je na zaglavlju Republika Srpska, Višegrad. Mislim
15 da je to Ministarstvo unutrašnjih poslova.

16 I zadnji dokument, jedna stranica. Mislim da ne potpada ni pod 68 ni pod
17 66, ali tu vlasti Republike Srpske govore o aktivnostima pripreme eksplozivnih
18 sredstava, tako da nema ništa sa samim svjedočenjem.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Ja se ispričavam braniocima i Vijeću zbog ovog previda. Nadam se da tih ukupno
2 sedam strana za koje ćemo možda imati prevod večeras, nadam se da će oni
3 osjećati da će sutra ujutro moći da završe svoje unakrsno ispitivanje. Ako ne,
4 ako Vijeće bude tražilo da se ponovo pozove svjedoka, onda ćemo, naravno,
5 nastojati da to učinimo.

6 Hvala.

7 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.

8 [Sudije vijećaju]

9 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Groome, koliko god da
10 Pretresno veće ceni iskrenost sa kojom ste Vi priznali sve ove propuste, mi
11 moramo da konstatujemo da do toga dolazi isuviše često i moraćemo da od Vas
12 zatražimo da povedete računa o tome da se obelodanjivanje obavi blagovremeno,
13 kako to nalaže pravilnik.

14 G. GROOME: [simultani prevod] Ja ću učiniti sve što je potrebno da se to
15 ispravi i izvinjavam se Pretresnom veću.

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu. Pre nego što svedok uđe,
17 želeo bih da rešim ono pitanje koje je pokrenuo gospodin Čepić, a koje se tiče
18 gospođe Marcus.

19 Gospođo Marcus, da li ste Vi obavješteni o čemu se radi? Šta nam možete
20 reći o drugom ažuriranom izveštaju za koji je rečeno da u njemu postoje nekakva
21 nepoklapanja, neslaganja?

22 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Časni sude, mi smo 9. septembra dostavili

23

24

25

26

27

28

29

30

1 zahtev da se stari izveštaj doktora Tabeau zameni novim, ažuriranim izveštajem.
2 To je bilo nekoliko dana nakon što smo primili novu verziju izveštaja.

3 Mi smo objasnili u tom zahtevu da ukupni zaključci doktorke Tabeau
4 ostaju nepromenjeni, ali da je došlo do nekih promena u pogledu brojki, da su
5 one bile ažurirane. Priroda posla doktorke Tabeau je takva da, budući da se radi
6 o bazama podataka i o izvorima koji se stalno ažuriraju i dopunjuju, da stalno
7 dolazi do izmena.

8 Na primer, u aneksu A, u okviru zahteva od 9. septembra, nalazi se lista
9 u kojoj je navedena svaka promena u odnosu na prethodni izveštaj veštaka. U
10 Aneksu B se nalazi ažurirani izveštaj veštaka. Dakle, mi smo tražili da se taj
11 ažurirani izveštaj uvrsti u spis.

12 Koliko sam ja shvatila, Odbrana Milana Lukića je dostavila odgovor, ali
13 Odbrana Sredoja Lukića nije ništa dostavila. Što se tiče tvrdnji koje je iznela
14 Odbrana Milana Lukića u svom odgovoru da je svedočenje doktorke Tabeau
15 irelevantno i nepravovremeno, kao što je Pretresno veće već to odlučilo 23. jula
16 2008. godine, ona jeste veštak i njeno svedočenje je relevantno i ima dokaznu
17 vrednost. Dakle, mi smatramo da je, zapravo, ovaj argument Odbrane Milana Lukića
18 bespredmetan. Koliko ja znam, nijedna od odbrana nije dostavila zahtev za

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 izdavanje potvrde za ulaganje žalbe na odluku Pretresnog veća od 23. jula, stoga
2 mislim da je Odbrana mogla da postavi sva pitanja koja je trebalo gospođi Tabeau
3 tokom unakrsnog ispitivanja.

4 I naposljetku, što se tiče tabela i grafikona o kojima smo već dosta puta
5 razgovarali, mogu ponoviti ono što sam već juče rekla, a to je da bi bilo
6 potpuno besmisleno tražiti od doktorke Tabeau da nam predstavi situaciju za
7 svaku žrtvu pojedinačno pozivanjem na bazu podataka, već da je mnogo primerenije
8 da se ti dokazi koji se tiču žrtava i njenog rada prikažu putem grafikona, kao
9 što smo to učinili uz pomoć ove prezentacije juče.

10 Stoga, mi smo ove grafikone dostavili samo zato da bismo olakšali
11 celokupni postupak njenog ispitivanja. To je bilo sve.

12 Hvala Vam.

13 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Koliki je taj Aneks A u kojemu je
14 popis tih razlika?

15 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Samo trenutak, da proverim. Tri stranice
16 i tri reda. Dakle, tri stranice odštampane samo sa jedne strane i još tri reda
17 na četvrtoj stranici.

18 [Sudije vijećaju]

19 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, izvolite.

20 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Hvala Vam, časni Sude. U ponedjeljak pre
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 podne, a moj cenjeni kolega je to potvrdio tokom jučerašnjeg ispitivanja, mi smo
2 primili jedan novi dokazni predmet, potpuno novi i to je, zapravo, glavni
3 problem. Mi smo primili spisak koji je dostavio veštak Tužilaštva tokom vikenda,
4 a tokom prethodnog perioda dobijen je novi spisak koji je potpuno različit od
5 prethodnih aneksa koji se tiču nestalih lica.

6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ovo je aneks u kojemu su navedene
7 razlike između dve verzije i on je sastavljen od svega tri stranice, odnosno tri
8 i po.

9 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Ja moram da proverim sve te spiskove. Ja
10 sam juče dobio dva spiska sa više od par stotina imena i to je potpuno različito
11 od onoga što smo ranije imali.

12 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Časni Sude, mislim da je došlo do zbrke.
13 Tabele, ja kažem tabele za razliku od spiskova, znači jedna tabela se tiče
14 žrtava koje su pomenute u optužnici, a druga je spisak žrtava, dodatnih imena
15 dakle, i te tabele je gospođa Tabeau pripremila tokom vikenda za svoj iskaz,
16 kako bi mogla da na brži način nađe imena tih osoba tokom svedočenja, da bi sve
17 to lakše i brže išlo.

18 Mi, naravno, možemo da sednemo sada i da u sudnici uporedimo svako ime
19 sa tog spiska, ali sam ja, zapravo, sa gospođom Tabeau upravo to pokušavala da
20 izbegnem i zato je ona to pripremila tokom vikenda.

21 No ako Vi želite, kako je gospodin Groome rekao, mi ćemo sa
22 zadovoljstvom pozvati doktorku Tabeau u sudnicu i Vi je možete ispitivati koliko
23 god je potrebno.

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Čepiću.

2 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Časni Sude, glavna razlika je upravo u
3 tome, a osnova za prethodni izveštaj je bio aneks A. To je bio izveštaj Crvenog
4 krsta o nestalim licima, a sada ovde imamo listu iz optužnice. I to je, zapravo,
5 dovelo do brojnih nepoklapanja.

6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Stanite zasada. Sačekajte malo.

7 [Sudije vijećaju]

8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Čepiću, Pretresno veće se
9 ne slaže sa Vama. Po nama, Vama nije naneta bilo kakva bitna šteta i od Vas se
10 očekuje da sutra budete u stanju da unakrsno ispitajte svedoka. A ako bude
11 potrebno da se ponovo pozove doktorku Tabeau, kako je to reklo Tužilaštvo, ona
12 je tu na raspolaganju.

13 Molim da se uvede svedok.

14 [Svjedok je ušao u sudnicu]

15 SVJEDOK: ISLAM KUSTURA

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Molim da svedok pročita svečanu
17 izjavu.

18 SVJEDOK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cijelu istinu i
19 ništa osim istine.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Možete sada sestri. Gospođo Marcus,
2 počnite, molim Vas.

3 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Hvala Vam, časni Sude.

4 Ispituje gđa Marcus:

5 [Tužiteljica ispituje putem prevodioca]

6 P: Gospodine, da li me dobro čujete?

7 O: Molim? Ne čujem dobro.

8 P: Možda bi poslužitelj mogao da pojača ton tako da svedok bolje čuje.

9 Gospodine...

10 O: Molim?

11 P: ... molim Vas da nam kažete svoje puno ime i prezime.

12 O: Kustura Islam.

13 P: Kada ste rođeni?

14 O: 1930. godine.

15 P: A znate li tačan datum rođenja, dan i mesec?

16 O: 15. mart.

17 P: U kojoj ste opštini rođeni?

18 O: U Višegradu.

19 P: Koje ste nacionalnosti?

20 O: Musliman.

21 P: Šta ste radili, kojim ste se poslom bavili pre rata?

22 O: Zemljoradnik.

23 P: Jeste li oženjeni?

24 O: Jesam.

25 P: Imate li dece?

26 O: Imô sam sedmero, dva mi sina poginula.

27 P: Imate li unuka?

28

29

30

- 1 O: Imam i unučadi i praunučadi i svega.
- 2 P: Kakav Vam je vid? Da li Vi dobro vidite?
- 3 O: Ne vidim dobro.
- 4 P: A znate li koja Vam je dijagnoza? Šta su Vam doktori rekli zbog čega
5 Vam je oslabio vid?
- 6 O: Kaže da ja imam mreću na očima.
- 7 P: Na jedno ili na oba oka?
- 8 O: Na oba oka.
- 9 P: A od kada imate problema sa vidom?
- 10 O: Pa, imam od jesenas.
- 11 P: Gospodine Kustura, sećate li se gde ste bili krajem maja 1992.
12 godine?
- 13 O: 1992? Bio u Višegradu u logoru, sigurno.
- 14 P: A pre logora, sećate li se gde ste bili u maju mesecu?
- 15 O: Prije... Ma, bio kod kuće, čuvô kuću i eto tako. Kod kuće bio, krio
16 se po šumi.
- 17 P: Šta ste radili dok ste se krili po šumi?
- 18 O: Pa, bježali od četnika.
- 19 P: Koliko je muškaraca i žena bilo sa Vama na tom mestu u šumi gde ste
20 se skrivali?
- 21 O: Pa, bilo je more biti sedam-osam žena i sedam-osam muškaraca.
- 22 P: Kako ste uspjeli da se zaštitite?
- 23 O: Pa, napravili šator. Imali ceradu i napravili šator i pod šatorom tim
24 živjeli.
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

- 1 P: Da li je iko iz te Vaše grupe bio naoružan?
- 2 O: Jeste u mene sin i jedan Ahmet. Poginuli su obadvoje.
- 3 P: Recite nam kako se zvao Vaš sin.
- 4 O: Kustura Ibrahim.
- 5 P: Pomenuli ste i izvesnog Ahmeda. Zna li koje mu je prezime bilo?
- 6 O: Mutapčić Ahmet; komšija mi bio.
- 7 P: Jeste li u neko doba otišli iz šume i vratili se kući?
- 8 O: Pa, mi smo bili čitavo ljeto po šumi se krili do... do jeseni, do
- 9 des... 3. oktobra, meščini, nije, do 3. novembra se krili po šumi i tuj su nas
- 10 u kući ufatili.
- 11 P: Želela bih sada da Vam postavim nekoliko pitanja o tom događaju, kako
- 12 su Vas uhvatili u kući. Ko Vas je to uhvatio?
- 13 O: Pa, ufatio me onaj Vukašinović Neđo. I bio je Milko, Bugarom ga
- 14 zvali, bio učitelj kod naske. I ovaj još je jedan je naišô, išô jenijem putem,
- 15 kad, "Ko je ono?" ja pitam onoga Neđu. Kaže: "Ono ti je iz Bosanske Jagodine
- 16 isto i on." Ne mogu da se sjetim mu imena.
- 17 P: Gospodine Kustura, vrtićemo se ponovo na to što ste nam sada
- 18 ispričali, a sada nam još recite šta se desilo pre ovoga što ste sada ispričali.
- 19 Htela bih da Vas pitam da nam kažete šta se desilo sa Vašim sinom pre toga.
- 20 O: Pa, sin mi je došô izjutra jednom rano. Majka mi je bila kod kuće i
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 ona je spremala hranu. I oni su došli da uzmu hrane i tuj su izginuli.

2 P: Možete li nam opisati kako su oni izginuli, kako je Vaš sin poginuo?

3 O: Pa 'vako, stigla je vojska srpska u selo. I oni su naske zarobili tuj
4 u selu kod moje kuće i onda su nas dočerali do je'nog potoka. Rekli su ženama da
5 idu za Dobrun, a nas muškarce su ostavili ondina. I tuj smo sjedili, kad jedan
6 je ustô srpski vojnik i kazô Ahmetu: "Hajde", kaže, "ti sa mnom da te saslušam."
7 I ov... Ahmet je otišô. Onda drugi je ustô i kazô mome Ibrahimu, kaže: "Ustani i
8 ti, da ja tebe saslušam." I odveo ih u potok i tuj su pobjegli... pu... izginuli
9 obadva. Čuli smo puške đe pucaju, a poslije je...

10 P: Gospodine Kustura, moram tu da Vas prekinem. Ići ćemo korak po korak.
11 Vi ste spomenuli te neke srpske vojnike.

12 O: Je.

13 P: Znete li ime bilo kojeg od tih srpskih vojnika?

14 O: Ma, znam Dragana Savića. On je moga Ibru očerô, Dragan Savić. A onije
15 ostali je ne znam, ko kad je to izmiješano odsvakle.

16 P: A kako znate da je Dragan Savić Vašeg Ibru odveo?

17 O: E tako znadem, pošto sam bio u logoru u Višegradu, kad je'nom dođe
18 jedan vojnik, kaže: "Kustura, zove te", kaže, "dolje Dragan Savić." I ja sam
19 otišô dolje. Dolje me je tukô u... "Govori ko ti je sina ubio! Govori ko ti je
20 sina ubio!" Ja nisam stio priznati, nisam priznô nikome. A znadem posl...poslije
21 da je, kad smo naviše krenuli, kad me ovaj stražar poveo, da mi je rekô: "A

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Dragan", kaže, "Savić, jebô oca svoga", kaže, "došô ovdi nešto da traži." Eto
2 ti.

3 P: Gospodine Kustura, jeste li Vi svojim očima videli kako ga ubijaju,
4 Vašeg sina?

5 O: Nisam. To je u potoku bilo. Će ću videti?

6 P: A jeste li videli njegovo telo nakon što su ga ubili?

7 O: Jesmo poslije, kad smo ja i Salko, ovaj komšija mi, protrčali nudê,
8 videli smo njihke, obadva leže u potoku i u mog je Ibrahima glava u vodi, vidi
9 se. Nije čitav u vodi nego glava mu samo u vodi. I poslije smo, more bit' prošlo
10 je 8, 10 dana, nismo smjeli da zakopamo hi. Poslije smo, prije zore otišli
11 je'nom i zakopali hi.

12 P: Sećate li se datuma, dana kada je Vaš sin ubijen?

13 O: To je bilo... Ne znam, ne znam tačno, toga dana.

14 P: Malopre ste rekli da su Vas uhvatili 3. oktobra ili 3. novembra.

15 O: Trećega...

16 P: Je li Vaš sin ubijen pre ili posle toga?

17 O: Prije, prije je on poginô.

18 P: Dobro. A sada bih da se vratimo na ono što ste Vi počeli da nam
19 govorite malopre, pre nego što sam ja od Vas zatražila da nam opišete kako Vam
20 je sin ubijen.

21 O: Ja.

22 P: Vi ste nam rekli da su Vas uhvatili dok ste bili u kući i da je to
23 bilo 3. oktobra ili 3. novembra i pomenuli ste imena nekih od osoba koje su
24 došle kod Vas kući. E, htela bih sad na to da se vratimo.

25 Recite nam šta su Vam ti ljudi što su došli kod Vas kući rekli.

26 O: Bio je Dragan Pejović. On je baš čuvô moga sina. Dragan Pejović,
27 komšija mi odande. I sve su vikali: "Ne bojte se. Ne bojte se. Ne bojte se."

28

29

30

1 A kad došli do potoka, onda ispade drukčije.

2 P: Dobro. Vratimo se sada na 3. oktobar ili 3. novembar, na taj dan.

3 O: Ja, 3. oktobar ja mislim da je bio.

4 P: Recite nam, molim Vas, šta se tog dana desilo.

5 O: Pa, eto šta je se desilo - njihke pobili, mi pobjegli u šumu i

6 skrivali se po šumi, ceradu, šator razapeli. Tuj bilo i žena i muških...

7 muškaraca i svega.

8 P: Gospodine Kustura, malopre ste spomenuli nekog Vukašinića, Neđu

9 Vukašinića.

10 O: Neđo Vukašinić, to je moj dobar prijatelj bio prije rata i on more

11 bit' da... da nas je malo i spasio.

12 P: Rekli ste nam da Vas je on, zajedno sa još nekolicinom, uhvatio dok

13 ste bili u kući.

14 O: Ufatio, jeste. Jest', tačno nas on ufatio i, "Ne bojte se," kaže. "Ne

15 bojte se. Nećemo Vam ništa." I Neđo meni dao kutiju cigara i ja sam pušio. I

16 Salki je tako dao. I za Višegrad onda smo okrenuli. U autu nas turio i s autom u

17 Višegrad i oni su otišli u komandu da se javi Neđo.

18 P: Kažete "u komandu". Gde je to bilo tačno, na kojem mestu?

19 O: To je bilo u Višegradu u školi.

20 P: Možete li nam reći kako se zvala ta škola?

21 O: Hasan Veletovac, ja mislim da je tako.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Kuda su Vas odveli iz te škole?

2 O: Onda mi nismo ni unišili u školu, ostali smo ondi kod auta. Oni su
3 na... došla je policija i kaže: "Ajde, sjedajte u auto. Vratićete se Vi", kaže,
4 "večeras kući." I kako nas odvuikli u Uzamnicu pravo i tamo u logor. Tamo smo
5 našli djece neke u logoru. Mi mislili srpska djeca, kad ono muslimanska. I bila
6 je jedna žena zarobljena sa dvoje djece.

7 P: Gospodine Kustura, spomenuli ste prije nego što ste došli u Uzamnicu
8 da ste naišli na policiju koja Vam je rekla da uđete u auto.

9 O: Je.

10 P: Da li poznajete ijednog od tih policajaca po imenu?

11 O: Ne-ne, ne znam. Ne znam.

12 P: A kako znate da su bili policajci?

13 O: Pa uniforma.

14 P: Možete li nam reći koje boje su bile uniforme?

15 O: Plave.

16 P: Spomenuli ste Uzamnicu. Možete li nam reći šta je bila Uzamnica?

17 O: Bila je je'na kasarna i hangarevi vojni. Bilo je, ja sam brojô 25-27
18 hangara. Municija him bila tuj, ali to je sve odvučeno za Srbiju.

19 P: Koliko je kasarni bilo u Uzamnici?

20 O: Je...je'na, samo je'na.

21 P: Kuda su odvedene Vaša žena i majka?

22 O: Pa, one uveče kad je mrak bio, naske su razdvojili u jedan hangar
23 muškinje, u jedan ženskinje. Bilo je jošte nekije muškaraca tudina u hangaru,
24 ali mi hi vid'li nismo. Mene su tamo strpali i poslije toga sam se upoznô sa

25

26

27

28

29

30

1 ljudima. Bilo je nekol'ka čoeaka, al'...

2 P: Jeste li bili u redovnom kontaktu sa ženom i majkom?

3 O: Ne-ne, nikako. Nisam hi viđô po... po 8, 10 dana.

4 P: Jeste li bili slobodni da se krećete uokolo?

5 O: Ne, Bože sačuvaj.

6 P: Zbog čega ne? Šta Vas je sprečavalo da se krećete uokolo?

7 O: Okolo? Pa sprečavalo je... nisu četnici dali, vrata zaklopljena
8 uvijek.

9 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Molila bih da za narednih nekoliko
10 pitanja pređemo na poluzatvorenu sjednicu.

11 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu.

12 [Poluzatvorena sjednica]

13 (redigovano)

14 (redigovano)

15 (redigovano)

16 (redigovano)

17 (redigovano)

18 (redigovano)

19 (redigovano)

20 (redigovano)

21 (redigovano)

22 (redigovano)

23 (redigovano)

24 (redigovano)

25 (redigovano)

26

27

28

29

30

1 (redigovano)
2 (redigovano)
3 (redigovano)
4 (redigovano)
5 (redigovano)
6 (redigovano)
7 (redigovano)
8 (redigovano)
9 (redigovano)
10 (redigovano)
11 (redigovano)
12 (redigovano)
13 (redigovano)
14 (redigovano)
15 (redigovano)
16 (redigovano)

[Otvorena sjednica]

18 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Ponovo smo na javnoj sjednici, časni
19 Sude.

20 GĐA MARCUS: [simultani prevod]

21 P: Gospodine Kustura, možete li opisati uslove kakvi su bili u Uzamnici?

22 O: Znaš kak'i su bili? Na... na betonu lezi, s betona ustani. Ako si imô
23 šta na sebi i obučen si. Ako nisi imô ništa, beton ti je majka i rahat.

24 P: Kakva je bila hrana?

25 O: Hrana nikak'a. Po onu malu čo... šerpicu čorbe ti donese na dvojicu.

26

27

28

29

30

1 P: A kako je bilo sa klozetom i kupatilom?

2 O: Ma, ni... Pa nigdi... nismo ga ni imali nikako. Dvije kante su bile
3 one crne. U je'nu smo vršili nuždu, a u drugoj donosili vodu i umivali se i...

4 P: Da li je bilo grijanja po zimi?

5 O: Bože sačuvaj. Nikad nije se za cijelu zimu... Jednom jedan donese
6 papira nekog, te začuško ovako oko vrata. Ujutru stražar dođe, ono počupa sve,
7 ko je, da mu jebe majku. Odma'.

8 P: Da li je taj hangar u kojem ste bili zatvoren ili je bio otvoren?

9 O: Zatvoren. Železna vrata na njemu.

10 P: Ko su bili stražari u Uzamnici? Jeste li ikog od njih poznavali?

11 O: Bio Mićo Spasojević. On je bio stražar. Onda bilo hi je jošte kol'ko
12 hoćeš. Ma znao sam him, ali zaboravio imena him.

13 P: Da li su uvijek bili isti stražari?

14 O: Sve isti. Jedino dvojicu su na liniju očerali. Kako je se on zvao?
15 Joj, je'nom me je prebio. Ili je... ili je Sestrić. Meščini da je to.

16 P: Sjećate li se koliko ste stražara vidjeli?

17 O: Pa bilo hi je nekad po 7-8, nekad po 2-3, kako kad.

18 P: Ko je komandovao stražarima?

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 O: Mićo Spasojević.
- 2 P: Da li znate da li je on bio komandant cijele Uzamnice?
- 3 O: Ne. Ne. On him je samo stražarima bio, straži onoj.
- 4 P: Da li ste Vi ikada doživjeli neko direktno maltretiranje od strane
5 stražara?
- 6 O: Jes', Mićo Spasojević udarô nas dva puta, on. A drugi nije.
- 7 P: Kako Vas je tukao to... u te dvije prilike?
- 8 O: Pa, tukô, znaš kako? On je napravio sebi ko korbač onaj i na vrhu
9 svezô železo, olovo i onijem olovom nas tukô.
- 10 P: Da li su Vas drugi, osim stražara, ikada maltretirali?
- 11 O: Pa, jedino Milan Lukić i Sredoje što su. I dovedu jošte
12 ku...kumpaniju.
- 13 P: Molim Vas da nam opišete kad... prvi put kad ste vidjeli Milana
14 Lukića.
- 15 O: Vidio sam ga donekolka dana kad sam ovo gori došô. Odma' je došô.
- 16 P: Kako ste znali da je to Milan Lukić?
- 17 O: Pa, rekli mi. Ja ga nisam poznavô, al' kazali mi drugi.
- 18 P: Jeste li ga... jeste li Milana Lukića odranije poznavali?
- 19 O: Nisam njega, jesam Sredoja.
- 20 P: A kako ste Sredoja odranije poznavali?
- 21 O: Pa u... bio u miliciji.
- 22 P: Prvi put kad ste vidjeli Milana Lukića u Uzamnici, šta je on radio?
- 23 O: Znaš šta je uradio od naske? sve ono najgore - udarô, tukô, svašta
24 radio je.
- 25 P: Čime Vas je tukao?
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 O: Čim? Prvo zađe nogama. Potrči ko popov ždrijebac i nogom udari onoga
2 ondi, onaj se preturi, onaj se preturi. Poslije tuče čim hoće, te puškom, te
3 rukama, te nogama, te svačim.

4 P: Jeste li čuli da išta kaže dok Vas je tukao?

5 O: Pa, nije on govorio ništa da kaže zašto nas tuče, nego samo: "Udri",
6 kaže, "baliju!"

7 P: Da li je iko drugi bio prisutan tog prvog puta kad ste bili
8 pretučeni?

9 O: Pa... pa sviju je on redom tukô. Sve zađe redom i sve dok ne povalja
10 ne okanjuje se.

11 P: Da li je iko bio sa Milanom Lukićem tokom tog incidenta?

12 O: Jeste, bio je Sredoje stalno sa njim.

13 Nekad je jošte po tri-četiri auta dovuču u Uzamnicu pa i oni tuču.

14 P: Što se tiče Sredoja, da li Vam je Sredoje išta uradio?

15 O: Pa jeste, zaje'no sa Milanom, sve.

16 P: Jeste li pretrpjeli ikakve povrede zbog tog premlaćivanja?

17 O: Kako da nisam pretrpio povrede. Kad sam došô u Sarajevo, sav sam
18 modar bio. Ruke izlomljene, prsa, leđa sva crna. Otišô sam u Sarajevu, dođe
19 jedna hitna kola i kaže da idem da se... da me slika. Kad, onaj, tamo snimili
20 mene, ono sve k'o kolači po... po rebrima, po leđima, posvuda. Kad tamo, pitam
21 ja onu ženu, je'na žena snimala nas... Nije, Ahmet, jedan Prepoljac, on nas
22 snimô. Tamo, kad doktorica, žena je'na. I ja rekô: "Šta je ovo u mene po
23 leđima?" - "Ma", kaže, "to su ti, dedo", kaže, "nekad davno", kaže, "izudaralo
24
25
26
27
28
29
30

1 se. I ne znam", kaže, "ni ja šta ti je bilo." - "A", reko', "nije ovo ja se...
2 da sam se izudarô. Ovo su me", reko', "mene četnici izudarali." Kad, onaj, u
3 tome stiže Ahmet. Ja obučem ono gore...

4 P: Gospodine Kustura...

5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Pitali ste ga šta mu je Sredoje
6 učinio, ali on Vam nije u stvari rekao.

7 GĐA MARCUS: [simultani prevod] U redu. Ponovo ću pitati.

8 P: Gospodine Kustura, ranije sam Vas pitala, kao što je i sudija rekao,
9 šta je Sredoje uradio. A Vi ste rekli: ...

10 O: Tukô je isto k'o Milan.

11 P: ... "Sve je isto k'o Milan."

12 O: Isto.

13 P: Možete li konkretno opisati šta Vam je Sredoje učinio?

14 O: Ma, konkretno, udarô k'o Milan. Eto ti. Isto.

15 P: A čime Vas je udarao?

16 O: Prvo nogama, pa onda poslije puškama, pa... Svačim, eto ti. Kolje
17 donosio. Bilesi kolce iz ograde čupa i donese kolac i udara nas.

18 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Od čega napravljen? Od čega su ti
19 kolci bili?

20 SVJEDOK: Od drveta.

21 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Koliko su veliki bili?

22 SVJEDOK: Ma, more biti po metar i po, po dva, kako koji.

23 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospođo Marcus.

24 GĐA MARCUS: [simultani prevod]

25 P: Gospodine Kustura, nakon tog prvog premlaćivanja, u kakvom ste stanju
26 tada bili, a ne kasnije u Sarajevu? Znači, nakon tog prvog premlaćivanja, u

27

28

29

30

- 1 kakvom ste fizičkom stanju bili?
- 2 O: Ni u kak'om. Bio slomljen sav, isprebijan i ni u kak'om stanju nisam
3 bio.
- 4 P: Jeste li se mogli kretati nakon tog prvog premlaćivanja?
- 5 O: Nisam. Nisam. I poslije, drugi put sam ležô 18 dana, kad sam
6 premlaćen.
- 7 P: Recite nam o ovom drugom putu. Šta se tad dogodilo?
- 8 O: Pa, znaš šta? Slomili me, ubili me i nisam mogô se pokrenuti ničim.
9 Ležô sam na postelji, na onome betonu 18 dana.
- 10 P: Ko je bio taj ko je izazvao ove povrede zbog kojih ste bili
11 nepokretni 18 dana?
- 12 O: Milan.
- 13 P: Možete li nam opisati taj događaj?
- 14 O: A što ne mogu opisati - tuče te dok čuje dušu u tebi, i eto ti.
- 15 P: Kad kažete "on", odnosno "oni", možete li nam konkretno onda reći ko
16 je to ko Vas je premlatio?
- 17 O: Molim?
- 18 P: Upravo ste rekli da su Vas tukli dok su Vam čuli dušu u Vama.
- 19 O: Je.
- 20 P: Možete li reći ko su? Ko je to uradio, ko su to bili?
- 21 O: Milan i Sredoje i ponekad bi doveli jošte kumpaniju /sic/ uza se.
- 22 P: Koliko ste često, po Vašem mišljenju, vidjeli Milana Lukića u
23 Uzamnici?
- 24 O: Sve sam ga vidô dok nije otišô od je'noga Prepoljca ozgo da mu naka -
25
26
27
28
29
30

1 nije, iz Semizovca je - da mu nake prodavnice da na Kalemegdanu. I kad je se
2 vratio iz Beograda, "Hoćeš mi dati?" - "Hoću Milane, samo me nemoj više tući." I
3 ovaj je otišô, Milan, na Kalemegdan. Onaj Srbin mu nije dao prodavnicâ. Milan za
4 pištolj, ubije Srbina i tamo je ležô u Beogradu, more bit', pet-šes' mjeseci. I
5 jednom, mi smo bili u Dobrunu, jaja ozgo natovarili, kad sestra mu čestita,
6 kaže: "Sretan dolazak Milanu Lukiću iz Beograda, iz zatvora." E, to je bilo. A
7 mi se onda uzбудili šta će sadevo biti.

8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Samo sekundu. Gospodine Čepiću.

9 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Gledam transkript. Nije prevedeno koliko je
10 dugo Milan ostao u zatvoru u Beogradu, a mislim da je svjedok to rekao.

11 SVJEDOK: Ne znam ni ja. More biti četiri-pet mjeseci da je ostô u
12 Beogradu. To...

13 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Možda je to stvar unakrsnog ispitivanja.

14 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Da.

15 G. IVETIĆ: [simultani prevod] Ali to je i pitanje transkripta.

16 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] To je pitanje transkripta, zato što je to
17 svjedok rekao u svom odgovoru, a to nije ušlo u zapisnik. Hvala.

18 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Šta kažete da nedostaje u
19 transkriptu?

20 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Svjedok je rekao da je Milan Lukić ostao u
21 beogradskom zatvoru pet mjeseci.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Možemo saslušati i traku. A moja intervencija je bila da to nije bilo u
2 transkript uneseno.

3 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Znači, to nije u transkript ušlo.

4 SVJEDOK: Nisam to ni pričô nikako.

5 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Možemo provjeriti i traku.

6 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Zamolio bih prevodiocice da nam kažu
7 da li je to svjedok rekao.

8 SVJEDOK: Nisam ja to nigdi ni pričô.

9 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Nastavićemo. Ako želite da to
10 razjasnite, to možete učiniti na unakrsnom ispitivanju.

11 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] U redu, časni Sude. Nemojte samo mene
12 kriviti, ali toliko sam siguran da sam to čuo. U svakom slučaju, hvala.

13 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ja ne dovodim u pitanje Vaš
14 integritet.

15 GĐA MARCUS: [simultani prevod]

16 P: Gospodine Kustura, koliko je često Vas Milan Lukić maltretirao,
17 zlostavljao?

18 O: Pa, ako ne dođe svaki, došô bi drugi dan i povede jošte, more biti,
19 po dva-tri auta joštena, uz se i Sredoja, i tuče onda kol'ko hoće.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 P: Koliko Vas je često Sredoje tukao, otprilike?
- 2 O: Pa, isto k'o i Milan. Isto.
- 3 P: Jeste li ikada vidjeli da je Milan Lukić sam došao u Uzamnicu?
- 4 O: Nije, nije nikad sam došô.
- 5 P: Da li sjećate šta je Milan Lukić obično na sebi imao, kakvu odjeću,
6 kad je dolazio u Uzamnicu?
- 7 O: Imô vojničku uniformu, eto ti.
- 8 P: Da li sjećate šta je Sredoje Lukić nosio na sebi kad je došao u
9 Uzamnicu?
- 10 O: Obadva. Obadva.
- 11 P: Da li ste ikada ijednog od njih vidjeli da je obučen na neki drugi
12 način?
- 13 O: Nisam nikad vidio. Samo vojničku uniformu i...
- 14 P: Da li je Milan Lukić obično nešto nosio kad je dolazio u Uzamnicu?
- 15 O: Čega?
- 16 P: Da li je Milan Lukić išta nosio u rukama kad je došao u Uzamnicu?
- 17 O: Ma, je'nom je donio nakav kolac, eto ope' spominjem kolac, i tijekom
18 kolcem nas tukô.
- 19 P: Osim tog kolca, da li je nosio neko oružje?
- 20 O: Pa, jeste uvijek s oružjem dolazio. Āe će biti oni brez oružja.
- 21 P: Jeste li vidjeli Sredoja Lukića da je išta nosio kad je dolazio u
22 Uzamnicu?
- 23 O: Nisam vidio, samo ša... ruke i automat što je nosio.
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 P: Gospodine Kustura, koliko ste dugo bili zatočeni u Uzamnici?

2 O: Tri godine i deset dana.

3 P: Možete li opisati kakvi su bili odnosi, šta se događalo između Milana
4 Lukića i stražara u Uzamnici?

5 O: Pa, Milan kad dođe, ako su zaklopljena vrata, stražar zaklopio, nekud
6 otišô, Milan razvrne ona... bravu, katanac, i dok stražar dođe on naske pobi.

7 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Zamolila bih da za narednih nekoliko
8 pitanja pređemo na poluzatvorenu sjednicu.

9 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] U redu.

10 [Poluzatvorena sjednica]

11 (redigovano)

12 (redigovano)

13 (redigovano)

14 (redigovano)

15 (redigovano)

16 (redigovano)

17 (redigovano)

18 (redigovano)

19 (redigovano)

20 (redigovano)

21 (redigovano)

22 (redigovano)

23 (redigovano)

24 (redigovano)

25

26

27

28

29

30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Strane 2189-2193 redigovane. Poluzatvorena sjednica.

utorak, 23.09.2008.

Predmet br. IT-98-32/1-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o originalnom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti uskladena sa transkriptom na engleskom jeziku.

1 (redigovano)
2 (redigovano)
3 (redigovano)
4 (redigovano)
5 (redigovano)

6 [Otvorena sjednica]

7 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Javna sednica.

8 GĐA MARCUS: [simultani prevod]

9 P: Gospodine Kustura, dok ste bili zatočeni, jeste li ikada svojim očima
10 videli Milana Lukića da nekog od zatvorenika izvodi?

11 O: Vidio sam ga sto puta kako tuče nas sviju redom. On visok čoeak bio,
12 zaskače se sa vrata, nogom koga god udari on padne, i onda poslije tuče.

13 P: A jeste li ikada videli Milana Lukića da je nekoga izveo odatle i da
14 se ta osoba više nije nikad vratila?

15 G. ALARID: [simultani prevod] Prigovor, sugestivno pitanje.

16 SVJEDOK: Jeste onoga Nermina iz Rogatice...

17 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Molim svedoka da sačeka, da ne
18 odgovara dok se ponovo ne postavi pitanje.

19 GĐA MARCUS: [simultani prevod]

20 P: Gospodine Kustura, jeste li ikada svojim očima videli da je Milan
21 Lukić nekoga izveo odatle?

22 G. ALARID: [simultani prevod] Isti prigovor.

23 SVJEDOK: Vid...vidio sam...

24 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Dopuštam pitanje. Izvolite.

25 SVJEDOK: Nermina i onoga iz Rogatice, vidio sam kad je njih očerô.

26

27

28

29

30

1 GĐA MARCUS: [simultani prevod]
2 P: Ko? Ko ih je izveo? Ko ih je oterao?
3 O: Milan i Sredoje.
4 P: Jeste li Vi ikada svojim očima videli neko ubistvo dok ste bili u
5 Uzamnici?
6 O: Nisam.
7 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Možete mu postaviti pitanje da li je
8 on ikada više te osobe video nakon što su odvedene.
9 SVJEDOK: Nisu nikada se više vratile.
10 GĐA MARCUS: [simultani prevod]
11 P: Gospodine Kustura, šta se desilo sa vašom majkom?
12 O: Umrla u logoru. Od sve muke umrla i eto ti. Gledajući šta od naske
13 rade, slušajući - kô hangar uz hangar bio - i morala je umrijeti.
14 P: Jeste li mogli da je pokopate?
15 O: Išli su oni naši logoraši. Oni su negdi je zakopali. Ja ni danas-
16 danile ne znam đe je, niti morem saznati od koga. Sve je to rastureno, od tije
17 logoraša nema nikoga i ne mogu da znam đe je zakopana.
18 P: Šta se desilo sa Vašom ženom?
19 O: Žena je umrla u Sarajevu kad smo izišli iz logora.
20 P: Da li je Vama ikada ukazana lekarska pomoć ili data neka terapija za
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 te povrede koje ste zadobili dok su Vas tukli?

2 O: Jeste, jeste. Uvijek sam išo. Vukli me, snahe me vodile; doktor bio
3 blizu ondina, bolnica. Snahe me vodile i tuj su me liječili i eto ti.

4 P: Gospodine Kustura, a dok ste bili u zatvoru u Uzamnici, da li Vam je
5 tada neko ukazao lekarsku negu?

6 O: Bože sačuvaj. Nikad. Ko će mi je ukazati? Zar onaj da mi je ukaže ko
7 me tuče i ko me ubija, a da mi ukazuje pomoć.

8 P: Da li je Crveni krst ikada obišao Uzamnicu?

9 O: Pet puta, ja mislim, il' šes' je dolazio. A nikad mu Srbi nisu dali
10 da uniđe. E onda kad je je'nom unišo, onda oni kažu, pričaju onome Crvenom krstu
11 da mi tuj se šecemo fino, da nam niko ništa ne radi, da ovo, da ono. Gore bila
12 vojnička dva WC-a, kaže: "Evo, ovdina vrše nuždu, ovde", a mi u kantu vršimo
13 nuždu.

14 P: Kako ste Vi na kraju uspeli da izađete iz tog zatočeničkog centra?

15 O: Pa, bila razmjena sve za sve. I Srbe pušćali i Muslimane, odakle je
16 ko. I naske poslali u Sarajevo, a Srbi bezbeli otišli u svoje mjesto i eto ti.

17 P: A Vaša žena, je li i ona puštena kad i Vi?

18 O: Jeste, jeste. Isto. Bilo je jošte žena, bilo je jošte. Pušćano je
19 sve.

20 P: Sećate li se kada ste pušteni, datuma?

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 O: Desetog... 10., mešćini, decembra.
- 2 P: A koje godine, sećate li se?
- 3 O: 1994., mešćini, godine.
- 4 GĐA MARCUS: [simultani prevod] Časni Sude, nemam više pitanja.
- 5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodo Marcus.
- 6 Gospodine Alarid, izvolite.
- 7 G. ALARID: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.
- 8 Unakrsno ispituje g. Alarid:
- 9 [Branilac ispituje putem prevodioca]
- 10 P: Dobro večer, gospodine Kustura.
- 11 O: Dobro večer.
- 12 P: Sećate li se da ste dali jednu izjavu u novembru 1994. godine?
- 13 O: Dao sam ja izjava ne znam niti kol'ko i sadevo ja ih se ne mogu sviju
- 14 sjetiti.
- 15 P: Razlog zbog kojega sam to pitao je sledeći: Vi ste sada rekli da ste
- 16 iz zatvora pušteni u decembru 1994., a ovde imamo jednu izjavu koja je navodno
- 17 data u novembru 1994. Znači, mesec dana pre nego što ste pušteni. Zapravo bi
- 18 trebalo da Vas pitam sledeće: zar nije istina da ste iz Uzamnice pušteni u
- 19 oktobru, a ne u decembru?
- 20 O: More biti. More biti. Ja sam zaboravio bogomi.
- 21 P: Pre oktobra 1994., kada ste Vi, po svom mišljenju, poslednji put
- 22 videli Milana Lukića?
- 23 O: Pa, nismo ga viđali dugo vremena jer je bio u Beogradu u zatvoru. I
- 24 nismo ga viđali. A bio je rekô da će doći kad je došô iz zatvora. I je'nom je
- 25 došô sa onijem komandiro m straže i pitô: "Treba l' Vam štagod? Treba l' Vam
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 štagod? Kave, rakije, šećera? Sve će Vama Milan donijeti." A niko nije smio da
2 progovori. I ja sam se... stajô i jesam ja: "Ma", rekô, "donesi ti nama, Milane,
3 svega. Sve nama treba." I kako je onda otišô više nikad nije ni došô. A i mi smo
4 se, srećom, razmijenili brzo.

5 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Dieckmann.

6 G. DIECKMANN: [simultani prevod] Pojašnjenja radi, gospodin Alarid nije
7 spomenuo da on brani Milana Lukića, pa bi bilo dobro da to uđe u zapisnik.

8 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Primamo to na znanje. U redu je.

9 G. DIECKMANN: [simultani prevod] Hvala Vam.

10 G. ALARID: [simultani prevod]

11 P: Vi ste rekli da je on tamo došao neko vreme pre nego što ste bili
12 razmenjeni. Znaite li koliko vremena pre razmene je on došao?

13 O: More biti na 10 dana, na evo 8, 10 dana.

14 P: A pre toga, kada ste ga poslednji put videli?

15 O: Poslednji put sam ga tada vidio kad je došj u... u hangar da nas pita
16 treba l' nam štagod da nam donese.

17 P: I tada kada je došao, on nije nikoga povredio. To niste videli?

18 O: Nije, nije nikoga onda. Onda je miran bio ko janje. Fino, i to mi
19 ustali k'o prije, ono jedan do drugoga. Kaže: "Sjed'te, sjed'te, sjed'te,
20 sjed'te, sjed'te." Eto to je bilo.

21 P: A pre toga, kažete da mislite da je pre toga bio u Beogradu u
22 zatvoru.

23 O: Jeste.

24 P: E, a pre toga, znači pre nego što je tog puta došao, kada ste ga
25 videli?

26

27

28

29

30

1 O: Pa, nisam ga više ni vidio kako je u zatvor otišô. U Beogradu kad je
2 bio u zatvoru ja ga vidio nisam.

3 P: A kada je on, po Vašem mišljenju, otišao u Beograd u zatvor?

4 O: Pa kad je prodavnice od onoga stio da uzme, od... on imô dvije
5 prodavnice na Kalemegdanu i tamo su Srbi radili. I Milan je otišô, pitô onoga
6 čoeaka: "Hoćeš mi dati te prodavnice?" - "Hoću Milane, samo me nemoj tući. Ja ću
7 ti... Halal ti ih bilo." I Milan je ošô drugi put i ubio Srbina tamo na
8 Kalemegdanu i onda ga strpali u zatvor.

9 P: Ono što me zanima je, ako se sećate, koje godine u kojem mesecu,
10 mislite da se to desilo, da je on otišô.

11 O: Ma to je... onoga ljeta kad... za'njega ljeta kad smo mi šćeli iz
12 logora da iziđemo.

13 P: Dakle, to je bilo u leto 1994, je li tako?

14 O: Jeste, jeste, sigurno.

15 P: Kažete, dakle, da ste ga viđali skoro svaki drugi dan od momenta kada
16 ste došli u logor pa do leta 1994; je li tako?

17 O: Je...jeste, jeste.

18 P: Molim Vas da nam opišete tog Milana Lukića.

19 O: Visok čoek, brez... nije bradu nosio, nije brkove nosio, a visok.

20 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Koliko je bio visok?

21 SVJEDOK: Bio je, more biti, 190, 180-190 visok.

22 G. ALARID: [simultani prevod]

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 P: Koje boje mu je bila kosa?
- 2 O: Ha? Nisam Vas razumio.
- 3 P: Koje boje mu je bila kosa?
- 4 O: Kolika mu je kosa bila? Uvijek je nosio kratku kosu, nije nikad dužu
- 5 kosu nosio.
- 6 P: A boja?
- 7 O: Crna boja.
- 8 P: A koje boje su mu bile oči?
- 9 O: E ne znam bogomi. Ja mu u oči se nisam zagledô nikad jer nisam imô
- 10 kad vremena.
- 11 P: Koliko Vi imate godina, gospodine?
- 12 O: Imam... 1930. godište, pa broj Vama. 15. marta se rodio, 1930.
- 13 P: Nakon što ste došli u kasarnu, kada ste po prvi put videli Milana
- 14 Lukića tamo?
- 15 O: Vidio sam ga drugi-treći dan, more biti, odma' je došô.
- 16 P: A Vi ste tamo bili već u oktobru 1992; je li tako?
- 17 O: Jeste, 3. oktobra otišô.
- 18 P: Jeste li Vi razgovarali sa svim logorašima koji su bili u Vašem delu
- 19 kasarne, tamo gde su bili muškarci?
- 20 O: Jesam. Uveče 'vako, malo šapći i prekini, lezi.
- 21 P: Vas su tamo dovezli policijskim kolima; je li tako?
- 22 O: Jeste, policijskim.
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

1 P: A tamo su Vas dovezli policajci u policijskim uniformama; je li tako?
2 O: Jeste, jeste.
3 P: A znate li jesu li druge logoraše doveli policajci, policijskim
4 kolima takođe?
5 O: Ne, ne znam, ne znam to. Nisam vidio nikoga.
6 P: Kada su Vas uhapsili, je li Vas neko vodio u Stanicu javne
7 bezbednosti u Višegradu?
8 O: Nije, nije niko. Prvo nas odveli u... u školi, pa onda od škole u
9 Uzamnicu pravo.
10 P: Poznajete li Hajrudina Mutapčića?
11 O: Ne poznam.
12 P: Mi... Ako taj čovek kaže da je on bio kod Vas, u Vašoj kući, i da je
13 radio na pravljenju eksploziva, da li bi to bila istina?
14 O: Ja ne znam da li je to bilo istina, da li nije. A nije to Hajrudin
15 Mustafić. Drukčije ime.
16 P: A jeste li Vi radili na pravljenju, na proizvodnji eksploziva u
17 okviru otpora?
18 O: Ja nisam. Ja nisam. To sam vidio od komšija đe prave.
19 P: Molim Vas da ponovite ovo što ste rekli.
20 P: Vidio od komšija đe prave, eksploziv nakav stavljaju i zamotavaju da
21 bace negdi. A ja nisam ga pravio nikad.
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine, prevodioci nisu čuli ovo
2 što ste sad rekli. Je li možete da ponovite?

3 SVJEDOK: Pa, morem. Nisam pravio eksploziv nikad, a vidio sam drugi šta
4 rade.

5 G. ALARID: [simultani prevod]

6 P: A kako su se zvale te komšije koje su pravile eksploziv?

7 O: Pa, pravio Halidov sin, Halid Kahriman. Oni su pravili.

8 P: Kažete da Vam nikada nije ukazana lekarska nega kada ste slomili
9 ruku. A kako ste onda izlečili taj lom?

10 O: Pa fino, prestalo je samo. Ja sam bio modar sav.

11 P: Ali u izjavi ste rekli da su Vam obe ruke bile slomljene nakon
12 premlaćivanja; da je jedna bila slomljena na jednom mestu, a druga na tri mesta.
13 Kako ste mogli od toga uopšte da se oporavite?

14 O: Pa, mo...morô sam se oporaviti tako. Pošto nije lijeka bilo
15 nikakvoga, ja sam se... Kako je bilo, ne znam ni ja.

16 P: Je li moguće da Vam ruke nisu bile slomljene, već da ste Vi samo
17 mislili da su slomljene zato što su Vas puno bolele?

18 O: One su mene i boljele i... i nije da sam mislio, nego bile i
19 slomljene.

20 P: Koliko je vremena prošlo pre nego što ste Vi ponovo mogli da
21 koristite svoje ruke kako treba?

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa, prošlo je more biti šes' mjeseci.

2 P: Sećate li se kojeg meseca koje godine su Vam slomljene ruke?

3 O: Ne znam, bogomi. Prve il' druge godine.

4 P: A ako su Vas doveli tamo u oktobru 1992., možete li nam reći posle
5 koliko meseci od dolaska su Vam ruke slomljene, otprilike?

6 O: More biti tamo iza pola zime.

7 P: Znači, 1992. ili već 1993?

8 O: Pa, more biti i 1993., a more biti i 1992.

9 G. ALARID: [simultani prevod] Nemam više pitanja.

10 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine Alarid.

11 Gospodine Čepiću, Vi ili gospodin Dieckmann? Ko će?

12 G. ČEPIĆ: [simultani prevod] Časni Sude, gospodin Dieckmann se pripremio
13 za unakrsno ispitivanje ovog svedoka, ali bismo zamolili da sa ispitivanjem
14 počnemo sutra ujutro, zato što još uvek čekamo na neke prevode ovih dodatnih
15 izjava.

16 [Sudije vijećaju]

17 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Gospodine Groome, o kakvim se to
18 izjavama radi?

19 G. GROOME: [simultani prevod] To su one izjave koje nisu bile
20 obelodanjene zbog previda.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Te će stranice biti prevedene, nadajmo se, negde u toku jutra, sredinom
2 jutra sutra.

3 [Sudije vijećaju]

4 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Ako sada zaključimo pretres, s kim
5 ćemo početi rad sutra ujutro, ako će prevod biti gotov tek nešto kasnije?

6 G. GROOME: [simultani prevod] Pa, ja bih predložio da krenemo s
7 unakrsnim ispitivanjem gospođe Ewe Tabeau. I kad to bude gotovo u to vreme bi
8 prevodi trebalo već da budu nama na raspolaganju, daćemo ih onda Odbrani. Radi
9 se o svega šest stranica, tako da mislim da bi to moglo da se obavi u to vreme.

10 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Onda prihvatamo predlog Tužilaštva.
11 Nastavljamo sa radom sutra u deset do 9.00h, 8.50h.

12 A Vi, gospodine, znajte da ćemo sada da prekinemo sa radom. I ako mi
13 izađemo, možete i Vi da izađete i reći će Vam kada treba da dođete ovde ponovo
14 sutra. Jeste li razumeli?

15 SVJEDOK: Dobro. Jesam. U kol'ko sati trebam da dođem?

16 SUDIJA ROBINSON: [simultani prevod] Postoje neke osobe koje su ovde u
17 Sudu zadužene za to da Vam kažu kad treba da se vratite. Najverovatnije negde
18 oko 10.00h recimo.

19 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

20 ... Sjednica završena u 18.44h.

21 Nastavak zakazan za srijedu,

22 24.09.2008. u 08.50h.

23

24

25

26

27

28

29

30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Prazna stranica umetnuta radi usklađivanja numeracije stranica.

utorak, 23.09.2008.

Predmet br. IT-98-32/1-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o originalnom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti usklađena sa transkriptom na engleskom jeziku.